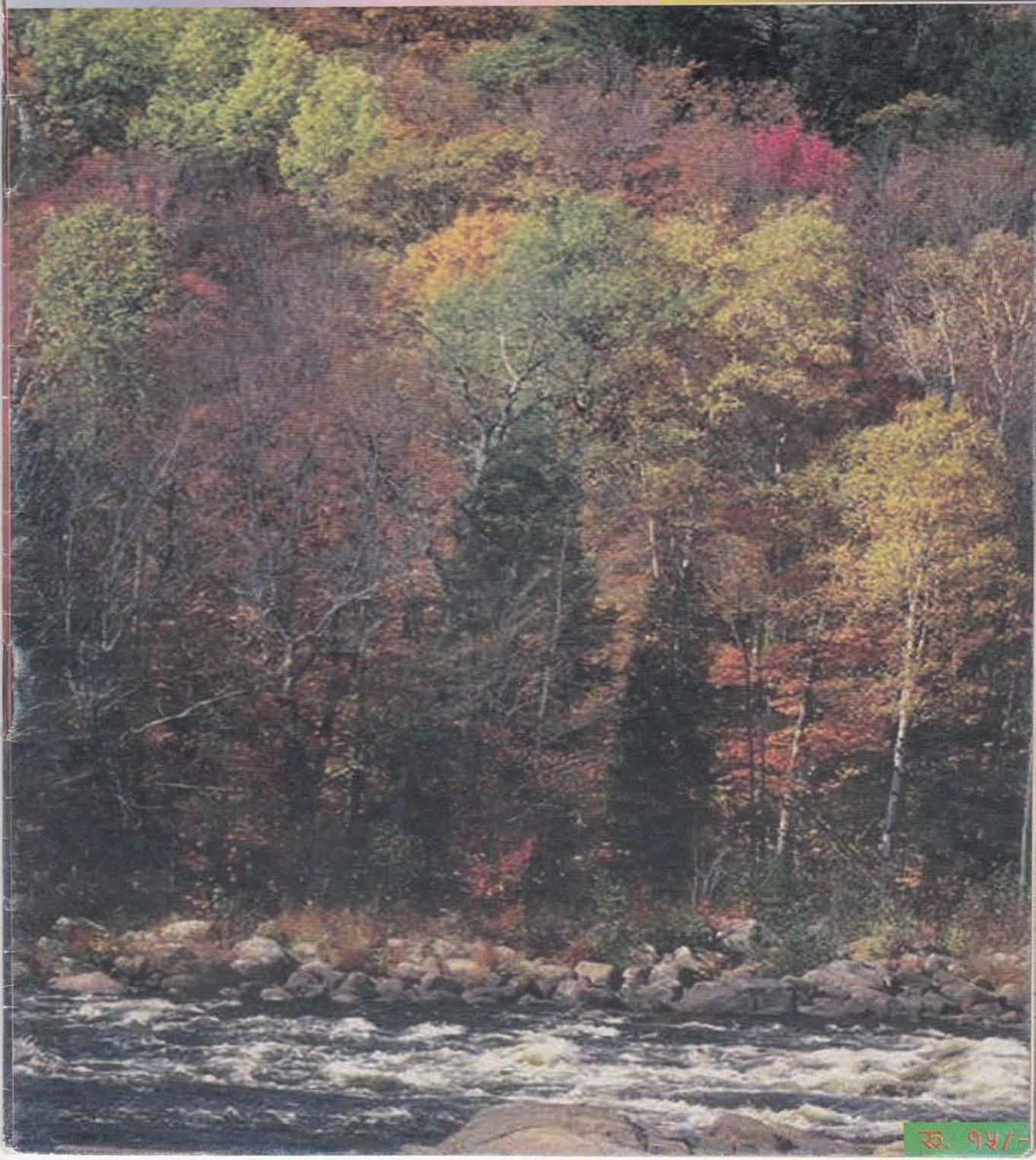

नेपालको पहिलो बौद्ध मासिक पत्रिका

आनन्द भूमि

The Ananda Bhoomi

वर्ष ३२ अंक १० माघशुक्लपूर्णिमा (सिप्रियं)

नेपालको पहिलो बौद्ध मासिक पत्रिका

आनन्दकुटी भूमि

बु.सं. २५४८ ने.सं. ११२५ सिपुन्हि

२०६१, माघशुक्लपूर्णिमा

वर्ष ३२ अंक १०

The Ananda Bhoomi A Buddhist Monthly:

Year. 32 No. 10

बौद्ध वचन

अत्ताने चे तथा कथिरा - यथञ्जमनुसासति ।
सुबन्तो वत दम्मेय - अत्ता हि किर दुइमो ॥

अरुलाई अनुशासनमा राख्नु छ भने पहिला आफू अनुशासित बन्नु पर्दछ ।
आफूले आफैलाई नियन्त्रणमा राख्न सन्तु पर्दछ, यो नै निवैकै कठिन काम हो ।

Before trying to guide others, be your own
guide first. It is hard to learn to guide oneself.

कार्यालय ठेगाना

आनन्दकुटी विहार गुथि

पोष्ट बक्स : ३००७, आनन्दकुटी विहार, स्वयम्भू

फोन : ४२७१४२०, फ्याक्स : ४२२८०९७

ई-मेल : anandkuti@mail.com.np

पार्श्विक रु. १५०।-

एकप्रति रु. १५।-

आनन्दकुटी

विषय सूची

१) सम्पादकीय	२
२) पाठक प्रतिक्रिया	३
३) सुणाय, धारेय चराय धम्मे ! दोलेन्द्रल शाक्य	४
४) पूजा, पाठ...बौद्धधर्मका अड्गहरू हुन्	आचार्य श्रीधर राणा
५) तानसेनमा बौद्ध पर्यटन विकासको सम्भावना	छत्रराज शाक्य
६) नेपालका ज्येष्ठ भिक्षु संघनायक सुबोधानन्द महास्थविर	१०
७) बुद्ध जीवनीसँग सम्बन्धित प्रश्न उत्तर	१६
८) बालमञ्च	१७
९) बुद्धधर्मया मूल सिद्धान्त	राहुल सांकृत्यायन
१०) Control of Body	२०
११) The Non-Existent Existence	Dr. Ganesh Mali
१२) A Bird at Morn	Macha Jyapu
	२४
	२५

आवरण पृष्ठ

वसन्त ऋतुमा देखिएको जङ्गल तथा नदी

पार्श्विक ग्राहक बाणी साहित्य गर्गी

बैपालको पहिलो बौद्ध मार्तिका

शान्तिनन्द भवन

निर्देशक

भिक्षु कुमारकाशयप महास्थविर

सत्त्वलाहकार

भिक्षु ज्ञानपूर्णिक महास्थविर
तीर्थनारायण मानन्दर

सत्पादक

भिक्षु धर्मसूति

प्रबन्ध सत्पादक

संघरत्न शाक्य

द्यवस्थापक

डा. अनूप श्रेष्ठचार्य

सहयोगी

आ. प्रजारत्न / आ. अशोक

आर्थिक द्यवस्थापक

माणिकरत्न शाक्य

विशेष सहयोगी

त्रिभुवनन्धर तुलाधर

सहयोगी

मणिरत्न तुलाधर

वितरण

मिलन श्रेष्ठ

सहयोगी

बुद्धजयन्ती समारोह समिति (श्रीधर), भिक्षु मैत्री
महास्थविर (लुमिनी), अ. इन्द्रावती, नरेश वज्राचार्य
(बुटल), सुनकेशरी श्रेष्ठ (बनेपा), सत्यना शाक्य,
उर्मिला महर्जन, सरिता अवाले, सर्जु वज्राचार्य
(पाला), उत्तम बुद्धाचार्य (पोखरा),
याम शाक्य (बैनी), कृष्णप्रसाद शाक्य (बार्लुङ),
शेखर शाक्य (नारायणगढ़)

कर्त्रच्युठर सज्जा
तथा आवरण सज्जा
नसना कम्प्युटर समिस, ४२४७०६५

बुद्धाचार्य
सुप्रबाह प्रकाशन प्रा. लि. ४२८०६१४

प्रकाशक
आनन्दकुटी विहार गृथ
आनन्दकुटी विहार, स्वयम्भू

सम्पादकीय

संस्कार सबै अनित्य

प्रत्येक वर्ष माघशुक्लपूर्णिमालाई समस्त बौद्ध जगतले
आयु संस्कार परित्याग दिवसका रूपमा मनाउदै आइरहेको
सर्वविदितै छ। यस दिन भगवान् बुद्धद्वारा अबको तीन महिनापछि
वैशाखपूर्णिमाका दिन आफूले आयु परित्याग गर्ने भनी घोषणा
गर्नुभएको थियो। तसर्थ यस दिनलाई वैशाखपूर्णिमा र
आषाढपूर्णिमापछि तेश्रो महत्वपूर्ण पूर्णिमाको रूपमा लिइन्छ।
महामानव बुद्धले आयु संस्कारको उद्घोष गर्नु भई सम्पूर्ण
जगत अस्थिर र अनित्य हो भन्ने उपदेश दिनु भएको छ। यस
प्रकारले यस पूर्णिमाले प्रदान गरिरहेको मूलभूत उपदेश र
दर्शनलाई विचार पुऱ्याउन सकेको खण्डमा मानिसले आफूमा
भएका अहंकार, द्वेष, ईर्ष्या र आडम्बर जस्ता अवगुणहरू त्यागेर
आफ्नो चरित्रमा सुधार ल्याउनमा मदत पुग्न जाने थियो।
आफ्नो मृत्युबाट बेखबर भई सांसारिक मायाजालमा अल्भेर
आफ्नो असूल्य मानव जीवनलाई सदुपयोग गर्नबाट वञ्चित
भइरहेकाहरूलाई यस पावन दिनको सन्देशबाट जागरण ल्याउने
थियो। जसबाट हाम्रो समाजमा व्याप्त वर्तमान कलह, भै-
भगडा, वैमनश्यता हट्न जाने थियो। तर हामीले यस्तो महत्वपूर्ण
दिनले प्रदान गरिरहेको गहन सन्देशलाई मनन नगरिकन मात्र
एउटा पर्वको रूपमा मनाइरहेका छौं। यस पावन पूर्णिमालाई
जात्रा वा पर्वको रूपमा मात्र नभई यस उपरोक्त मानवीय कमी
कमजोरीलाई सुधार्ने दृढसंकल्प गर्ने अवसरको रूपमा लिई
त्यसलाई हामी बुद्धिजीवि मानवले आत्मसात् गरी हामीमा
भएका मानमर्यादा, अहमपनालाई त्यागेर आफूमा सहृदयी र
सहयोगीको भावना अभिवृद्धि गर्दै लानसक्नु परेको छ। जसको
कारण सम्पूर्ण मानवजगतमा रहेको अविश्वासीपन, वैमनश्यता,
कलहलाई सदाको लागि निर्मल पार्न मदत मिल्ने थियो।
आनन्दभूमि परिवार यस वर्ष २५४८ औं आयु संस्कार परित्याग
दिवसको उपलक्ष्यमा समस्त मानवजातिले आफूमा भएका
दुर्गुणलाई परित्याग गरी मानव जीवनको सदुपयोग गर्न सकोस्
भन्ने कामना गर्दछौं।

पाठक प्रतिक्रिया

शुभेच्छा भ्रमणलाई

शुभकामना

अखिल नेपाल भिक्षु महासंघका अध्यक्षको हैसियतले नेपाल अधिराज्यमा रहेका समस्त थेरवाद विहारमा भिक्षु कुमारकाशयप महास्थविरवाट शुभेच्छा भ्रमण भैरहेको थाहा पाउँदा अति खुशी लाग्यो । आफ्नो अस्वस्थ्यता एवं वृद्धावस्थामा पनि जाँगर चलाउनु भएकोमा पूज्ञ भन्तेप्रति नतमस्तक छु साथै यस कार्यमा सहयोग गर्नुहुने जुजुभाई तुलाधर परिवार पनि साधुवादको पात्र हुनहुन्छ । यस्तो कार्यले देशका कुनाकाच्चामा रहेका विहारको अवस्था एवं समस्या उजागर हुन जानेमा मदत पुग्नजाने कुरामा विश्वास लिन सकिन्छ । हामी सर्वसाधारणले तुच्छ बौद्धिवाट देखेको समस्या भनेको प्रायः जसो विहारहरू भिक्षुविहिन अवस्थामा

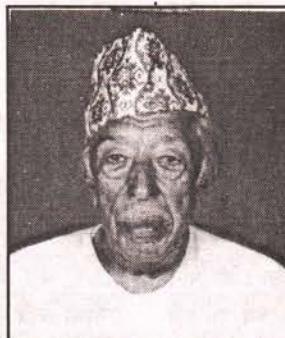
रहनु हो । गाउँ-गाउँका जनताहरू जो आफू जन्मले बौद्ध भएता पनि आफूलाई बौद्ध भन्न नसकिरहेकाहरूमा बौद्ध जागरण ल्याएर उनीहरूलाई मानव हितकारी धर्मबाट लाभान्वित तुल्याउनु हामी सचेत बौद्धहरूको प्रमुख दायित्व हो । यसको लागि प्राथमिक रूपमा विहार र भिक्षुको आवश्यक हुन आउँछ । तर दुखको कुरा हामी कहाँ भएको विहारहरूमा पनि भिक्षुहरू रहनु भएको छैन । यस्तो अवस्थामा अखिल नेपाल भिक्षु महासंघको भिक्षुबाट सबै विहारमा हुने शुभेच्छा भ्रमणबाट कमसेकम यो समस्यामाथि गम्भीर भै समस्या निराकरण गर्नु हुनेछ र शुभेच्छा भ्रमणको सार्थकता प्रमाणित हुन जानेछ । भवतु सब्ब मंगलं ।

सरस्वती रंजीत
रानीपौवा, नुवाकोट

अनिच्छावत संखारा

“जिगु जिगु धा धां, थः थः ल्वा ल्वां, छु याये धनवान्
इमाँ खाचा दाथें दायेका वने मानि छन्हु प्राण”

बुद्धि : वि.सं. १९८२
कार्तिक १५ गते शनिवारः

मदुगु दिं : वि.सं.
२०६१ पुस ८ गते विहिवा:

शाक्यमुनि बौद्ध संघ टक्सार भोजपुरया छम्ह न्व्यलुवा (थाँ), नापं भोजपुर टक्सार बौद्ध शाक्य समाज यैं या थकालि सिफल-७ निवासी दिवंगत **हेमबहादुर शाक्य** या लत्याया पुण्यस्मृतिस वय्कःया सुगति कामनायासे परिवारपित्त धैर्य धारण याये फयेमा धक्का: मनं तुना च्वना ।

मोजपुर टक्सार बौद्ध शाक्य समाज

काठमाडौं

सुणाथ, धारेथ चराथ धम्जे !

दोलेन्द्ररत्न शाक्य
चाकुपाट, ल.प.

समस्त चक्रवालमा विचरण गरिरहेका सम्पूर्ण सत्प्राणीहरू जोसुकै होउन्, जहाँसुकै बसोबास गरिरहेका होउन् - नभका, जलका र स्थलका, ती टाढाका हुन् वा नजिकका, ठूला हुन् वा साना, दुई खुट्टे हुन् वा चार खुट्टे, सरिसृप हुन् वा पंखसहितका, दृष्ट हुन् वा अदृष्ट, कीट हुन् वा पतझ, मनुष्य हुन् वा अमनुष्य, देवदेवी हुन् वा ब्रह्मा हुन् सबै आ-आफ्ना कर्मको अधीनमा रहेर कर्मफल भोग गरिरहेका जीव हुन् । कर्म फलानुसार कुनै सुखको त कुनै दुःखको, कुनै दीर्घायु त कुनै अल्पायु र कुनै सम्पन्न त कुनै विपन्न स्थितिमा रहेर जीवन व्यतित गर्दैछन् । त्यही जातिका जीवहरूमा पनि सबैको जीवन एकनासको छैन । कोही स्वस्थ, कोही अस्वस्थ, कोही रूपवान, कोही कुरुप, कोही बलवान, कोही निर्वल छन् । उनीहरूले चाहेर त्यस स्थितिमा रहेका होइनन् । चाहे जो जुनसुकै स्थितिमा रहेका छन्, सबैले दुःख नै पाइरहेका छन् । कैसैलाई कम दुःख त कैसैलाई बढी दुःख । फेरि सबै प्राणीहरू मरणशील नै छन् । अजम्बरी कोही छैनन् । सबै अनित्य, दुःख अनात्माका शिकार छन् । परिवर्तनशीलता, जर्जरता, शोक, दुःख-कष्ट र इच्छा अपूर्णताको दुःख सबैलाई नै छ । कोही पनि यस दुःखबाट मुक्त हुन सकिरहेका छैनन् । मुक्त हुन चाहन्दैन् तर चाहेर मात्र हुँदैन । काम कुरा गलत ढङ्गले चलिरहेको छ । दुःखमुक्त हुनको लागि गरिने अभ्यास गलत भएकै कारणले दुःख निवारणको बाटोमा तगारो तेरिएको छ ।

नरक, तिर्यक, असुर र प्रेतयोनिका प्राणीहरूको कुरै छोडौँ । उनीहरू घोर दुःखको खाडलमा परेका छन् । उनीहरूमा धर्मचेतनाको अभावका कारण त्यस स्थितिबाट मुक्त हुने सम्भाव्यताको क्षीण रेखासम्म पनि दृष्टिगोचर हुँदैन । ती पनि अकुशलकर्मकै परिणाम भोगिरहेका छन् । कुनै अदृश्य शक्तिले उनीहरूलाई त्यस स्थितिमा रहन बाध्य गरेका होइनन् । बाध्य गराउनुपर्ने बाध्यता पनि त छैन । कारण-कार्य, कार्य-कारणको सिद्धान्तको डोरीले ती बाधिएका छन् । जुन कारणले गर्दा ती त्यहाँ छन्, त्यसकारणको निर्माता ती आफै हुन् । अरु कोही होइनन् ।

मनुष्यलोकमा रहेका मनुष्यहरूलाई नियालेमा पनि सबै एकनासको छैन । ती पनि आफ्नो कर्मफलको स्वाद चाखिरहेका छन् । हामी देख्छौँ- मानिसहरू विश्वको कुनाकाच्चामा छारिएर रहेका छन् । देश-विदेश, नगर-प्रदेश, शहर-गाउँ, पहाड-कन्द्रा, जङ्गल-वस्ती सारा ठाउँमा मानिसहरू विभिन्न परिस्थिति र

परिवेशमा रही आफ्नो जीवनचक चलाइरहेका छन् । हामी फेरि देख्छौँ-कोही धनी छन् त कोही निर्धन, कोही सुखी देखिन्छन् त कोही कोरा दुखी, कोही विद्वान जानी छन् त कोही मूर्ख अजानी, कोही स्वस्थ र सुन्दर छन् त कोही कुरुप र रोगी, कोही जन, धन, गुण सम्पन्न छन् त कोही असहाय निमुखा छन् । यी सब कसरी हुन गयो ? मनन गर्न योग्य छ । यो त शक्तिमान परमेश्वर भनाउँदा जगदीश्वरको रचना हो भनेर कोही धृष्टा प्रदर्शन गर्लान् । तर त्यस्तै हो भने पनि आफ्नो रचनामा उनले यस प्रकारको पक्षपात किन गरे होलान् ? के ती सर्वशक्तिमान सुष्टिकर्ता त्यति अयोग्य र स्वार्थी छन् त ? पक्षपात नै गरेको भए पनि के कारणले पक्षपात गरेका होलान् ? कारण केही पनि छैन । उनी अस्तित्वमा भएकै भए पनि सबैका लागि समान नै हुनुपर्ने हो । सबै सुख र दुःख, सम्पन्नता र विपन्नताका रचयिता मानिस स्वर्य आफै हुन् । अविद्यावश तृष्णाको पञ्जामा परेर राग, द्वेषको क्रिया प्रतिक्रियाद्वारा नै प्राणीहरू अनन्तकालसम्म दुःखको भुमरीमा परेर संसारमा अविच्छिन्न विचरण गरिरहेका हुन्छन् । जसरी अज्ञानतावश दुःखको खाडलमा जाकिएका छन् त्यसरी नै प्रयत्न गरेमा ज्ञानको सोपान चढी दुःखको खाडलबाट उम्कन पनि सबदछन् । यो शक्ति सिर्फ मानिसमा मात्र सीमित छ । यसका लागि मानिसले धर्मचरण गर्नुपर्दै । विपश्यनाको अभ्यास गर्नुपर्दै । मनलाई त्यस लायक बनाउनुपर्दै ।

मानिसको जीवनलाई अरु प्राणीहरूको जीवनसँग तुलना गर्दा ज्ञान (प्रज्ञा) लाई पन्चाई हेरेमा कति पनि फरक छैन । सबै प्राणीहरू जीवनका यी चार जैविक कर्ममा लिप्त रहन्छन्-आहार, भय, निन्दा र मैथुन । यस दृष्टिमा मानिस र अन्य प्राणीमा केही फरक भएको पाइदैन ।

बाँच्नको लागि खाना चाहिन्छ । सबैलाई त्यही र त्यस्तै खानेकुरा न चाहिए तापनि कुनै खास ठोस खाना बिना कुनै पनि प्राणीको प्राणरक्षा हुँदैन । बरु कुनै प्राणी अल्पाहारी होलान्, कुनै दीर्घाहारी होलान् । कुनै प्राकृतिक बनस्पतिमा निर्भर रहन्छन् भने कुनै पकाएको खाना खाई बाँच्दछन् । पिउने पानी उही हो । अन्नपानीको शरीर नै सबै धारण गर्दछन् । अन्नपानी बिना प्राणी जोसुकै हुन् निष्पाण हुन पुगदछ ।

सबै प्राणीहरू सदा भयभीत नै रहन्छन् । मृत्युको भय, शत्रुको भय, आफ्नो जीउज्ज्यान असुरक्षाको भय, रोग व्याधिको

भय, प्राकृतिक प्रकोपको भय, राज भय, चोर भय, आफ्नो प्रिय वस्तु र व्यक्तिको रक्षा गर्न नसकिने भय, आफ्नो सुख ऐश्वर्यका सामग्री छुट्ने भय, निर्धनताको भय, मान प्रतिष्ठा नजोगिने भय इत्यादी अनेकौं भयले त्रिसित भई आफ्नो बचाउको लागि प्रयत्नशील रहन्छन् । मानिसलगायत सबै प्राणीहरू भयले आकान्त छन् । भयमुक्त हुन सबै चाहन्छन् । प्राणीहरू आफूमा केन्द्रित रहनाले नै भयको सिर्जना हुन्छ । सबैलाई तृष्णा गाँजेको छ । त्यसैले सदा भयभीत रहन्छन् ।

निन्दा पनि जीवको जीवनमा दैनिक आवश्यताभित्र पर्दछ । कामपछि आराम अनि आरामपछि कामको प्रक्रिया अटूट रहन्छ । दिनभरीको परिश्रमपछि क्लान्त शरीर र मनलाई विश्रामको आवश्यकता पर्दछ । यो प्राकृतिक आवश्यकता नै हो । कसैलाई धेरै निन्दाको आवश्यकता हुन्छ भने कसैलाई अल्प निन्दा नै पर्याप्त हुन्छ । कुनै न कुनैरूपमा कुनै न कुनै मात्रामा निन्दाको सेवन सबै प्राणीहरू गर्दछन् । यसमा मानिस मात्र अछूट छैनन् ।

मैथुन पनि प्राणीहरूको नैसर्गिक आवश्कताभित्र पर्दछ । आफ्नो वंश वृद्धि गर्न सन्तानोत्पादन कार्यमा सबै प्राणीहरू समानुपातिकरूपमा नलागे पनि केही हादसम्म त अवश्यै यसमा रत रहन्छन् । मैथुनलाई प्राकृतिक किया मानिएको छ । मानिसमा पनि मैथुनको प्रभाव तीव्र नै छ । अन्य प्राणीहरूको दाँजोमा मानिस अधिक मात्रामा मैथुनप्रति आसक्त रहेको पाइन्छ । प्रजननको लागि मात्र नभई इन्द्रिय सुखको लागि पनि मानिस मैथुनको सेवन गर्दछन् । अरु प्राणीहरू प्रजनन ऋतुमा मात्र यसप्रति आकर्षित र प्रयत्नशील रहेको पाइन्छ । मानिस यो बन्देज छैन ।

यसरी हामी देख्दछौं कि अन्य ठूला साना जीवनहरूभैं मानिस पनि आहार, भय, निन्दा र मैथुनबाट विरत छैनन् । यस कुरामा मानिसले अन्य पशु, पंछी, सरिसृप, कीट पतझडिको जीवनभन्दा फरकको जीवन बाँचिरहेको देखिन्दैन । तर मानिस अन्य प्राणीहरूभन्दा उच्चस्तरको जीव हो भनी गर्व गर्दछ । तर माथिको चार आवश्यकतामा मात्र सीमित रहने हो भने हामी उच्चस्तरका हौं भनेर दावी गर्ने ठाउँ कैत छैन । मानिस र अन्य प्राणीमा फरक देखाउने मूल कारण हुन्- विवेक, ज्ञान, धर्म, नैतिकता, सहिष्णुता, मैत्री, करुणा, मुदिता, उपेक्षा, सद्भाव, प्रेम, त्याग, भातृत्व र सहास्तित्वको भावना । यी गुणहरूले नै मानिसलाई सर्वोच्च प्राणी हो भने कुराको प्रमाण दिलाउँछन् । यी गुणहरू भिक्षिदिएमा मानिस जङ्गली जनावर सरह हुन् पुरुदछ । यी गुणहरूमध्ये धर्म नै सर्वशेष तत्व हो । यहाँ कुनै साम्प्रदायिक धर्मलाई धर्म भनिएको होइन । बौद्ध, हिन्दु, इसाइ, मुस्लिम, सिख इत्यादि विशेषणहरू धर्मको अगाडि जोडिएमा धर्म वास्तवमा बिटुलो हुन जान्छ । धर्म निष्प्राण हुन पुगिन्छ । धर्ममा धार्मिकता नै नष्ट हुन्छ ।

वास्तविक धर्म प्रकृति र सत्यमा आधारित हुन्छ । प्रकृति र सत्य कुनै सम्प्रदायको पेवा हुन सक्दैन । सत्यसहितको शुद्धधर्म

नै सही मानेमा कल्याणकारी हुन्छ । सही धर्मले नै हामीलाई जन्म मरणको बन्धनबाट छुटाइदिन्छ । यही नै दुखमुक्ति हुन्छ । यो मुक्तिको उपाय मानिसले मात्र अनुशरण गर्न सक्दै । अन्य प्राणीहरू यस कुरामा असक्षम र अनभिज्ञ हुन्छन् । मानिस सर्वशेष प्राणीमा दरिए पनि धर्माभ्यासबाट टाढियो भने निरीह प्राणीभैं शक्तिहीन भई मनुष्य जीवनको लाभबाट सर्वथा बन्धित रहनुपर्नेछ । त्यसैले सद्धर्मलाई अपनाउनुपर्दछ । सद्धर्मलाई सुन्तु धारण गर्नु र पालन गर्नुपर्दछ ।

सद्धर्म भनेको शील, समाधि र प्रज्ञायुक्त धर्म हो भनेर बुक्नुपर्दछ । जुन तथाकथित धर्ममा शीलको नामोनिशान छैन, समाधिको कुनै गुञ्जायस छैन र प्रज्ञाको अस्तित्व भेटिन्दैन त्यो धर्म वास्तवमा धर्म हुन सक्दैन । किनभने त्यस्ता धर्मले हामीलाई नरकगामी बनाइदिन्छ । त्यसमा हाम्रो कल्याण समाहित हुँदैन । तर सद्धर्मको अभ्यासले आफ्नो साथै अरुको कल्याणार्थ शील सदाचारयुक्त जीवन जिउने, समाधिको अभ्यासले आफ्नो मालिक आफै बनी क्लेशबाट मुक्त हुने अनि प्रजाको सम्बद्धन गरी दुखमूल क्लेशलाई छेदन गरी निर्वाणको समेत साक्षात्कार गर्न सक्ने क्षमता प्रदान गर्दछ ।

सद्धर्मलाई आर्य अष्टाङ्गिक मार्ग पनि भनिन्छ । भगवान् बुद्धले हाम्रो दुखमुक्तिको लागि प्रतिपादित गर्नुभएको आठ अङ्गयुक्त मार्गलाई नै अष्टाङ्गिक मार्ग अथवा मध्यम मार्ग भनिएको छ । ती आठ अङ्गहरू तल दिइएका छन् ।

शीलतर्फ- १) सम्यक वचन २) सम्यक कर्म ३) सम्यक आजीविका

समाधितर्फ- ४) सम्यक व्यायाम ५) सम्यक स्मृति ६) सम्यक समाधि

प्रज्ञातर्फ- ७) सम्यक दृष्टि ८) सम्यक संकल्प

शीलको अर्थ कायिक र वाचिक कर्म सम्यक बनाउनु हो । यसमा पञ्चशील भनेर प्राणी हत्या नगर्नु, चोरी नगर्नु, व्यभिचार नगर्नु, भूठ नबोलनु र मादक पदार्थ सेवन नगर्नु जस्ता पाँच वर्जित कर्म पर्दछन् । यसमा पनि तीन अर्को थप भई अष्टशीलको उपदेश भएको छ । ती तीन हुन्- विकाल भोजन नगर्नु, उच्च आसनमा बस्ने र सुन्ने नगर्नु र शरीरमा माला सुगन्ध र शरीरलाई सिंगारपटार गर्ने जस्ता कार्य नगर्नु । त्यसमा पनि दुई अर्को थपी दशशीलको उपदेश भएको छ । शीलको पालनबाट शुद्धाचरण बन्दछ । यसबाट शीलवानको जीवनमा सुखशान्ति हुने कुरा त निश्चितै छ तर परिवार र समाजमा पनि अनुकूल प्रभाव पर्दछ जसबाट व्यक्ति, परिवार र समाजको वातावरण पनि तनावमुक्त र सुखदायक बन्दछ ।

समाधिद्वारा मन एकाग्र भई मन निर्मल हुन्छ । अकुशल हटाई कुशलमा मन टिकाउने र त्यसलाई उत्तरोत्तर बढी गर्दै लैजाने, यथाभूत जानकारी राखी अनित्य, दुख र अनात्माको अभ्यास गर्ने

र राग, द्वेषरहित आलम्बनमा चित्त स्थिर राखी अकुशल हावी हुन नदिने जस्ता काम सम्यक समाधि अन्तर्गत नै हुन्छ । समाधिले चञ्चल चित्तलाई एकै ठाउँमा बाँधिराख्ने र कुशलतिर मनलाई भुकाई मनमा मैत्री, करुणा, मुदिता र उपेक्षाको भावना अभिवृद्धि गर्दछ । चित्त एकाग्र भएमा कुशलमा मन लगाउन सकिन्छ जसबाट अकुशलले टाउको उठाउने मौका पाउँदैन । यसको अलावा पुरानो संस्कारको पनि एक एक गरी निर्जरा हुन जान्छ । यसरी नयाँ संस्कार बन्न नपाउने र पुरानो क्षीण हुँदै जाने कियाले हामी क्रमशः निर्वाणको नजिक पाइला सारै जान्छौं । संसार चक्र रोकिने दिशातिर हाम्रो पाइला बढ्दै जान्छ । यसैले शीलद्वारा मनमा मैत्री र करुणा जगाएपछि समाधिको अभ्यास अनिवार्य हुन्छ । समाधि पनि धेरै प्रकारका छन् । स्वयं भगवान् बुद्धले पनि ४० प्रकारको ध्यान सिकाउनुभएको छ । मानिसको चरित्र र मनस्थिति हेरी उपयुक्त विधि सिकाउनुभएको पाउँछौं । तर ध्यानविधिमा मुख्यतः दुई प्रकारको ध्यानलाई प्राथमिकता दिनुभएको छ । ती हुन्-आनापान-स्मृति-भावना र विपश्यना भावना । आनापान-स्मृति-भावना अन्तर्गत श्वासको आवागमनमा मन एकाग्र गरी मनलाई बशमा राख्न सिकाइन्छ भने विपश्यना ध्यान भावना अन्तर्गत मनलाई विकारमुक्त बनाई निर्मल पार्ने कला सिकाउनुको साथै पुराना संस्कारका संग्रहलाई पनि क्रमशः निखार्न विधि सिकाइन्छ ।

समाधि ध्यानबाट मन तिखार्न र कर्म संस्कार निखार्न सकिन्छ । अनि प्रज्ञाको अभिवृद्धि हुन्छ । राग द्वेषको प्रतिक्रियाबाटै हामी भववन्धनमा बाँधिन्छौं । राग, द्वेष र मोहको जकडबाट आफूलाई मुक्त पार्ने काम समाधिमार्फत नै हुनसक्दछ । विषयमा इन्द्रियले ठक्कर खाँदा जुन सम्वेदना जारदछ-प्रिय, अप्रिय वा प्रियाप्रिय-त्यसप्रति पुनः राग, द्वेष र मोहको प्रतिक्रिया हुन नदिई पुरानो संस्कारको प्रभाव जुन सामुन्ने आउँछ त्यसलाई यथाभूत साक्षीभावले हेर्नु वा अनुभव गर्नु नै सच्चा अर्थमा मुक्तिको मार्गमा अग्रसर हुनु हो । यसको लागि विपश्यना ध्यान साधना एक मात्र उपाय हो । सद्वर्मको प्राप्ति यसैमा छ । यही साधना नै हामीलाई पशुत्वबाट प्रभुत्वमा लैजाने अचूक मार्ग हो । यही नै मानव धर्म हो । यथार्थमा मनुष्य जीवन पाएको सार हो । यो काम अन्य प्राणीहरूले गर्न सक्दैन । त्यसैले यही मार्गले नै मानिसलाई अन्य प्राणीहरूभन्दा पृथक पार्दछ । यसले नै सही अर्थमा हामी आफ्नो मालिक आफै बन्न सक्दछौं ।

प्रज्ञा भनेको त्यो ज्ञान हो जसले मानिसलाई सत्यसित साक्षात्कार गराइदिन्छ । प्रज्ञा विकसित गर्न कुनै विद्यालय, कलेज वा युनिपर्सिटी जानु पर्दैन । जुन ठीक हो, जुन कल्याणकारी हो, जुन सत्य हो त्यसलाई स्वीकार गर्नु र तदनुरूप जीवन जिउनु नै यथार्थमा प्रज्ञामा स्थित हुनु हो । यही नै धार्मिक जीवन हो । प्रज्ञा

SKYWORTH MULTI MEDIA

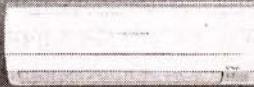
- *Surround sound system
- *Full multisystem with secam
- *LG picture tube
- *PCB sanyo 3y12
- *Child Lock
- *AV stereo
- *Full function Remote control

5 Years Warranty

SKYWORTH
COLOR TELEVISION

KIRARA
APPLIANCES

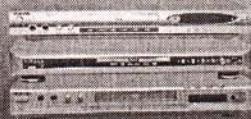
TOYO AC

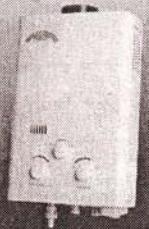
RICE COOKER

CD/VCD/DVD/MP3

Shower Bath

Marketed by: **KIRARA ELECTRONICS NEPAL**
Fax: 4228401. Email: Kirara@vianet.com.np

त्यो शस्त्र हो जसले क्लेशरुपी दुःखको जडलाई उन्मूलन गर्दछ । निर्जरा बनाइदिन्छ ताकि यो पुनः अंकुरित भई भूयाँगिन नपाओस् ।

हामीले बुझ्नुपर्छ- सद्धर्म महान् छ । यसैमा हाम्रो त्राण छ । यही नै मानव जीवनलाई सफल पार्ने र जन्मजन्मान्तरको संस्कारजन्य कर्मको अवसान गर्ने प्रमुख साधन हो । यो अमूल्य निधि हो र यस्तो स्वस्थ मुक्ति प्राप्त गर्ने विधि पाउनु हाम्रो अहोभाग्य हो ।

त्यसैले सद्धर्मलाई सुनौ, सुनाओ । पढौ, पढाओ । बुझौ, बुझाओ । बहूशुत बनौ । सद्धर्म विषयमा शङ्ख समाधान गरौ । धर्म साकच्छा गरौ । परियति शिक्षालाई ग्रहण गरौ । यसलाई श्रुतमयी प्रजा भन्दछ । नसुनी नसम्की श्रद्धा उत्पन्न हुँदैन । श्रद्धा नै नभई अभ्यास हुँदैन । अभ्यासै नभई सच्चा ज्ञान हुँदैन । सच्चा ज्ञान नभई कल्याण हुँदैन, स्वस्थ मुक्ति हुँदैन ।

केवल सुनेर पढेर मात्र पुग्दैन । मनमा धारण गर्नु पनि अति आवश्यक छ । चिन्तन मनन पनि गर्नुपर्छ । कोरा जानले मात्र फलप्राप्ति हुँदैन । शुद्धधर्मका कुरा शुद्धिचित्तले ग्रहण गर्नु र त्यसलाई पुनः पुनः भाविता गर्दै लैजानुपर्छ । शुरुमा तर्कद्वारा वा बुद्धिद्वारा पनि जाँची हेर्नुपर्छ । अन्यश्रद्धा वा अन्यभक्तिले मात्र स्वीकार गरिनु हुन्न । कुनै अनर्गल र अनावश्यक कुरा मिश्रित हुन नपाओस् । धर्म, धारण गर्ने विषय हो, सुनेर मात्र चित्त बुझाउने विषय होइन । मनमा धारण गरी चिन्तन मनन गरी ठीक हो भनेर स्वीकार गर्नु चिन्तनमयी प्रजा हो ।

यसरी धारण गरेको सद्धर्मका कुरालाई मनमा मात्र सीमित नराखी त्यसलाई व्यवहारमा पनि उतार्न सक्नुपर्छ । व्यवहारमा नआएको कुरा जतिसुकै राम्रो भए पनि कुनै कामको हुँदैन । सद्धर्मलाई बुझेर, मनमा धारण पनि गरेर अनि जीवनको प्रत्येक पाइलामा उपयोग समेत गरेर नै मानिसले धर्मको सेवन र प्रयोग गर्नुपर्छ । यो भावनामयी प्रजा हो । मैत्री, करुणा, मुदिता र उपेक्षा भावनालाई व्यवहारमा त्याई आफ्नो साथै अरुको हितसुखको निमित्त काम गर्दै जानु नै मानव जीवनको प्रमुख ध्येय हुनुपर्छ । मैत्री भनेको सबै प्राणीहरूलाई आफू जस्तै समान देख्ने र उनीहरूको हितसुख चाहने हो । करुणा भनेको आफूभन्दा दुखी, असहाय, निर्धन, निमुखा, मूर्ख र अज्ञानीहरू उपर दर्शाइने दया भाव हो । मुदिता भनेको आफूभन्दा सम्पन्न, सुखी, विद्वान र अधिकारवालाको सुख र वैभव देखेर इर्ष्या नगर्नु बरु हर्षले गदगद हुनु हो । उपेक्षा भनेको सुख-दुःख, लाभ-हानि, निन्दा-प्रशंसा र यस-अपयश जस्तो लोकधर्मले सर्पश गर्दा तटस्थ रही सुखमा प्रमादी नभई दुखमा विचलित नभई मनलाई विषम परिस्थितिमा पनि समतामा राख्नु हो ।

यसरी जीवनलाई सन्तुलितढङ्गले जिउनुलाई नै सफल जीवन बाँचेको भनिन्छ । धार्मिक जीवन भनिन्छ । सन्यासी जीवन

भनिन्छ । लुगा जोगीको कामकुरा भोगीको गरेर जीवन विताउनुलाई धार्मिक जीवन भनिन्दैन । तृष्णावाट सन्यास लिएकोलाई नै साँचो अर्थमा सन्यास लिएको भनिन्छ चाहे उनले गृहस्थ जीवन विताएको किन नहोउन् । एकैचोटी यो काम हुन कठीन हुन्छ । शनै शनै २० को १९, १८, १७, १६, १५ गर्दै भिक्षुत्वमा प्रवेश गर्दै जानुपर्छ ।

अन्यविश्वासलाई काखी च्यापी मिथ्यादृष्टिमा परी अधर्मलाई धर्मको संज्ञा दिई जीवनमा जतिसुकै धार्मिक अनुष्ठान गरे पनि 'माछा समाल्न खोज्दा भ्यागुतो' भनेभैं कल्याण चाहन्छ भन्दा अकल्याण हुन जाने कुरातिर पनि हामी सचेत हुनुपर्छ । मानव जीवन सही मानेमा सफल पार्ने हो भने शील सदाचारयुक्त जीवन जिउनुपर्छ, समाधिलाभ गर्नुपर्छ र प्रजा सम्बद्धन गरी तृष्णाको जटालाई प्रजाको कैचीले काटी फाल्नुपर्छ । अनि मात्र हाम्रो वरत्र र परत्र सप्रन्दछ । ऐना छँदाछै इनारमा आफ्नो मुख हेर्नु बुद्धिमानी होइन । त्यसैले सम्यक दृष्टि धारण गरौ । सम्यक संकल्प गरौ । हाम्रो कल्याण यसैमा छ । अन्य फाल्तु कुरामा समय र जीवन खेर नफालौ ।

अन्त्यमा यस सूत्रलाई मनन गरौ-

'धर्मं विना नन्थ पिता च माता,

तमेव ताणं सरणं पटिष्ठा ।

तस्माहि भो किञ्च भज्जं पहाय,

सुणाथ धारेथ चराथ धर्ममे ॥'

'धर्म नै हाम्रो सच्चा माता पिता हुन् । धर्मले नै हामीलाई भवसागरबाट तार्दछ । धर्म नै सच्चा भरपर्दो शरण हो । त्यसैले धर्मलाई सुनून्, धारण गरून् र पालन गरून् ।

अस्तु :

भवतु सब्व मंगलं

आनन्दकुटी विहारको जरूरी सूचना

स्वयम्भूस्थित यस आनन्दकुटी विहारका आजीवन सदस्य महानुभावहरूले आफ्नो नाम, ठेगाना र टेलिफोन नम्बर उपलब्ध गराई सहयोग गरिदिनु हुन अनुरोध गर्दछु ।

त्यसै आनन्दकुटी विहार गुथिका आजीवन सदस्य महानुभावहरूले पनि आफ्नो नाम, ठेगाना र टेलिफोन नम्बर उपलब्ध गराई सहयोग गरिदिनु हुन अनुरोध गर्दछु । टेलिफोनबाट पनि टिपाउन सक्नु हुनेछ ।

सम्पर्क :

भिक्षु धर्ममूर्ति वा मिलन श्रेष्ठ

पोष्ट बक्स : ३००७, आनन्दकुटी विहार, स्वयम्भू

फोन : ४२७१४२०, फ्याक्स : ४२२८०९७

पूजा, पाठ....बुद्धिमत्ता

अङ्गहरु हुन्

◆ आचार्य श्रीधर राणा

हाम्रो नेपाली शिक्षितहरूको माझमा बुद्धले कुनै पनि पुजा-पाठ, कर्मकाण्ड विधि आदि (Rituals) सिकाउन भएन र सबै किसिमका पूजा-पाठ, कर्मकाण्ड विधि आदिको विपक्षमा हुनुहुन्थ्यो भने धारणा कुनै न कुनै रूपबाट निकै फैलाएको देखिन्छ । यसी मिथ्या बुझाइलाई नै आम्बेडकर, राहुल सांकृत्यायन आदिका निजी व्याख्याहरूद्वारा प्रभावित भएका केही थेरवादी विद्वानहरूबाट भन्न् अग्रगति दिइएको छ । यी आम्बेडकर, राहुल आदि विद्वानहरूले बुद्ध धर्मका सिद्धान्तहरूलाई पश्चिमी आधुनिकतावाद (Western Modernism) र साइंटिजम (Seientism) विज्ञानसँग असम्बन्धित टुकाटाकी धारणाहरू गाँसेर जर्जरस्ती विज्ञानसम्मत बनाउन खोजे प्रवृत्ति) को जगद् दृष्टिसँग (Weltenschauung) भेल खाने गरी यसलाई अद्यावधिक गराउने प्रयास गरेका थिए । पश्चिमी आधुनिकतावाद सत्रौ शताब्दीको अन्त्यतिर शुरु हुने र उन्नाइसौं शताब्दी र बीसौं शताब्दीको शुरुआतिर चरम विन्दुमा प्रवेश गर्ने गति लिएर रेखीय विधा (Linear Modes) मा बढी जोड दिने र वैज्ञानिक ठहरिने (Cartesian Reductionist Materialism) को रूपतालिका (Paradigm) भित्रपर्ने कुराहरूलाई मात्रै स्वीकार्ने र त्यसित्रिन पर्ने जुनसुकै कुरालाई पनि अस्तीकार गरी पन्थाउने हिसाबले अधि आएको हो । परन्तु १९५० तिर न्यूरोसाइन्स (Neuroscience) र कग्निटिभ साइन्स (Cognitive Science) को क्षेत्रमा भएको कान्तिले त्यस्ता रेखीय कुरा मात्र र त्यसैले 'वैज्ञानिक' कुराहरू मात्र महत्वपूर्ण हुन्छन् । भने धारणाहरूको उद्देश्य नै हराएर गएको छ र त्यसको साथसाथै त्यो पश्चिमी उत्तराधुनिकतावादको (Post Modernism) समेत शुरुआत भइसकेको छ । पश्चिमी उत्तराधुनिकतावाद आधारित भएको मूलभूत रूपतालिका भनेको त्यो अपचयवादी वैज्ञानिक दृष्टि (Reductionist Scientific view) को अलावा यो जगतलाई हेतौ दृष्टिकोणका विधाहरू थुप्रै छन्, अरु जगद् दृष्टिहरू पनि थुप्रै छन् र यो वैज्ञानिक अपचयवादी दृष्टि जितकै मान्य, तथ्य र वास्तविक नै छन् भन्ने हो । बुद्धले कुनै पनि पाठ, पूजा आदि सिकाउन भएको थिएन र यस्ता कुराहरूको विपक्षमा हुनुहुन्थ्यो भन्ने दावी आधुनिकतावादी जगद् दृष्टिबाट प्रभावित व्यक्तिहरूले बुद्धलाई आधुनिकतावादी व्यक्तित्वको रूपमा प्रस्तुत गर्ने गरिएको प्रयास मात्र हो । यस्तो किसिमको प्रयासमा सर्वप्रथम त के समस्या छ भने यस्तो अनौठो

अवधारणा (Quaint Notion) स्वयं नै दीर्घ निकायको परिनिव्वाण सुत ५.११ संग विरुद्ध छ, जहाँ बुद्धले आनन्दलाई तथागतको स्तूपहरू बनाउनुपर्छ भनेर बताउनु भएको छ । त्यस्तै जसले त्यहाँ श्रद्धा भक्तिको चित्तले मालाहरू चढाउँछ या सुगम्यहरू छर्किन्छ र अविर सिन्दूर चूर्णले रङ्गाउँछ, उसको लामो समयसम्म हित र सुख हुन्छ, इत्यादि भनिएको छ जस्तै :-

तथ्य ये मालं वा गन्धं वा चुणणके वा आरोपेस्सन्ति
वा अभिवादेस्सन्ति वा चित्तं वा पसादेस्सन्ति तेसं
तं भविस्सति दीघरत्त हिताय सुखाय

पुष्पहरू चढाउनु, सुगम्यहरू चढाउनु, रङ्ग आदि लगाउनु आदि कुरा तथागतका स्तुपलाई गरिएको पूजा (Ritual) नै हो । यो पुष्प, धूप, गन्ध इत्यादिबाट पूजा गर्नु नै हो । सुत निपातको मागान्दीय सुतमा शास्त्रा स्वयंले भन्नुभएको छ, "मैले यो भन्दिन् कि कसैले दृष्टि, श्रुति (परम्परा) ज्ञान, शील या ब्रत (अर्थात् पूजाआजा आदि) बाट शुद्धता प्राप्त गर्दै न त मैले भन्छु कि कसैले दृष्टि, श्रुति, ज्ञान, शील या ब्रत (पूजा आदि बिना) नै शुद्धता प्राप्त गर्दछ । यी कुराहरूलाई साधन बनाएर र ती स्वयं मै पकड नगरेर रहनाले मात्र कसैले शुद्धता प्राप्त गर्न सक्छ ।"

माथिको हरफ मैले एच. सद्वातिस्सले गर्नुभएको अनुवादबाट उद्धरण गरेको हुँ । आनन्द कौशल्यायनले यसको धेरै नै आधुनिकतावादी अनुवाद (Modernist Translation) गरेका छन् जसलाई पूर्वाप्राही भएकोले यहाँ मैले समावेश गरिन । त्यस्तै अंगुत्तर निकायको चतुर्थ र पाँचौ निपातमा दुई भिन्दाभिन्दै स्थानहरूमा भगवान् ले बलिग्राहक देवताहरूलाई बलि दिनुपर्छ भनेर उपदेश गर्नुभएको छ (यहाँ बलि भनेको नै वेद्य आदि कुनै खाद्य वस्तुहरूलाई चढाउनु हो) त्यसो गर्नु पनि एक प्रकारको पूजा-पाठ कर्मकाण्ड विधि, रिति आदि (Rituals) नै हो । अतः यी तीन या चार ठाउँमा बुद्ध बचनहरूले स्पष्टसँग देखाउँछन् कि बुद्धले पूजा-पाठहरूको त्यसरी विरोध गरिहालू भएको थिएन, बरु पूजा आजालाई नै सर्वेसर्वा ठान्ने कुराको मात्र विरोध गर्नु भएको थियो ।

यस्तो व्याख्याको दोस्रो समस्या के हो भने बुद्धले कुनै पनि पूजा-पाठ सिकाउनु भएको थिएन, वास्तवमा त्यसको विरोध गर्नुभएको थियो भन्ने धारणाले बुद्धलाई एक आधुनिकतावादी व्यक्ति बनाउँछ जसले सत्रौ शताब्दीको अन्त्यतिर मात्र शुरु भएको आधुनिकतावादी जगद् दृष्टिलाई समर्थन गर्नुभएको थियो । आज आधुनिकतावाद म्याद नाधिसकेको धारणा बनेको छ । त्यसैले उक्त धारणाले बुद्धलाई समेत म्याद नाधिसकेको तुल्याउँछ ।

पाठहरू, स्तोत्रहरू, धारणीहरू, परित्राणहरू सबै एक न एक प्रकारका पूजा-पाठ, कर्मकाण्ड, रिति आदि नै हुन् । बुद्धले सिकाएको ३७ बोधिपाद्धिक धर्मसम्बन्धे दशवटा बोधिपक्षहरू भज्व इन्द्रिय र पञ्च बल हुन् (श्रद्धा इन्द्रिय / श्रद्धाबल, वीर्य इन्द्रिय, वीर्य बल, स्मृति इन्द्रिय / स्मृतिबल, समाधि इन्द्रिय / समाधि बल, प्रज्ञा इन्द्रिय / प्रज्ञाबल) ।

केही आधुनिकतावादबाट प्रभावित थेरवादी लेखकहरूले सोच्छन् कि प्रज्ञा मात्र बुद्धका शिक्षाहरूमा सबभन्दा महत्वपूर्ण पक्ष हो। परन्तु ३७ बोधिपक्षको धारणाले देखाउँछ कि शावकको स्रोतापन्न हुन र बोधिसत्त्वको दर्शनमार्ग प्राप्ति हुन श्रद्धा र अन्य पक्षहरू पनि प्रज्ञा जित्तिकै महत्वपूर्ण हुन्छन्। त्यस्तै आर्यका सात धनहरूमा पनि श्रद्धालाई प्रज्ञाजित्तिकै महत्वपूर्ण स्थान दिइएको पाइन्छ। बुद्धले प्रज्ञालाई श्रद्धा आदि भन्दा बढी महत्व दिएको दावी गर्नको लागि कुनै पनि मान्य कारण छैन। पञ्च इन्द्रिय पूर्णरूपमा विकसित नभइकन पञ्चवल विकसित हुन सबैनन् र पञ्चवलको विकासविना मार्गमा अधि बढन सकिँदैन। त्यसकारणले प्रज्ञा इन्द्रियको विकास र त्यसलाई श्रद्धावल बनाउने मात्र होइन कि श्रद्धेन्द्रियको विकास र त्यसलाई श्रद्धावल बनाउनु पनि उत्तिकै महत्वपूर्ण छ।

पाठ, स्तोत्र, स्तुति, गाथा आदि श्रद्धेन्द्रियको विकास गरी श्रद्धावल उब्बाउने कामसँग अत्यन्त नजिकबाट सम्बन्धित छ। त्याइली पोटर न्यूरो साइक्याट्रिक इन्स्टच्युटको 'इन्स्टच्युट फर स्टडी अफ ह्यूमन कन्सससन्स' का विश्वप्रथ्यात मनोवैज्ञानिक रवर्ट अर्नस्टाइनले भन्नुहुन्दै कि "पाठ आदिले चित्तका परिवर्तित अवस्थाहरू (Altered States of Consciousness) को उत्पाद गर्दै र चित्तलाई खुला गराउन योगदान दिन्छ (The Psychology of Consciousness) बुद्ध स्वयंले धेरै गाथाहरू गाउनु भएको छ। त्यस्तै थेरगाथा र थेरिगाथाले पनि प्रमाणित गर्दैन् कि पाठ, गाथा, दोहा, चर्यारीति आदि कुराहरू गहिरो तहका अनुभूतिलाई अभिव्यक्ति गर्ने एक प्रकारका गम्भीर तरिकाहरू हुन्।

यस्ता अभिव्यक्तिका तरिकाहरू वास्तवमा मौलिक बौद्ध तरिकाहरू नै हुन्। अनाथपिण्डकका छोरा काललाई बुद्ध स्वयंले एक श्लोक बारम्बार, धेरै पटक पाठ गर्न लगाएर स्रोतापन्न बनाउनु भएको थियो। यसले 'पाठ' आदिलाई विपश्यनासँग नजिकबाट सम्बन्ध भएको देखाउँछ किन कि विपश्यना विना श्रोतापन्न हुन या दर्शनमार्गमा प्रवेश गर्न सम्भव हुन्दैन।

प्रज्ञा जित्तिकै महत्वपूर्ण श्रद्धा र भक्तिको विकासको लागि पाठ आदि अति महत्वपूर्ण कुरा हुन जान्छन्। केही आधुनिकतावादी थेरवादी लेखकहरूले लेखेकै बुद्ध धर्म भनेको ज्ञान मार्ग हो र त्यसमा भक्तिको कुनै तत्त्व हुनु हुन्दैन भन्ने अवधारणा गलत धारणा हो। यो त बुद्ध धर्मको समग्र मार्गको विकृत दृष्टि मात्र हो।

भारत वर्षमा भक्ति (पालि-भक्ति) भन्ने शब्द सर्वप्रथम इ.पू. १०० तिरका थेरगाथाहरूमा देखा पर्दछ। भक्ति सिकाउने सबै हिन्दू प्रणालीहरू इतिहास क्रममा पछिका विकास मात्र हुन्। त्यसकारणले गलत सूचना प्रवाह गर्ने केही विद्वानहरूले भने जस्तो 'भक्ति' हिन्दु धर्मको प्रभावबाट बुद्ध धर्ममा आएको कुरा होइन।

अधि भनेकै थेरगाथाले प्रमाणित गर्दै कि भारत वर्षको क्षितिजमा भक्ति भन्ने शब्द र अवधारणा सबभन्दा पहिले बुद्ध

धर्ममै देखापरेको छ। जस्तै :

सो भक्तिम नाम च हो ति पण्डितो ज त्वा च

धम्मेसु विसेसि अस्स (The Bodhisattva Doctrine : Hardayal)

श्रद्धा इन्द्रियको विकास गरेर श्रद्धावलसम्म नपुन्याएसम्म बौद्ध मार्ग अपुरो नै रहने छ। अवश्य नै प्रज्ञा इन्द्रियको मात्र विकास गरी प्रज्ञावलसम्म पुन्याएर मात्र मार्ग पूर्ण हुन्दैन र स्तोत्र, स्तुति, पाठ, धारणी आदिले निश्चय नै श्रद्धाको विकास र त्यसलाई अग्रापति दिने काम गर्दछन्। अंगुत्तर निकायमा शास्ताले भन्नुभएको छ कि जसको बुद्धमाथि श्रद्धा छ उनीहरू कहिल्यै पनि अपायगतिमा जाँदैनन्। तसर्थ बुद्धमा श्रद्धा विकास गराने बौद्ध स्तोत्र, स्तुति, पाठ, धारणी आदिले अभ्युदयलाई पनि अवश्य योगदान गर्दछन्। बुद्ध स्वयंले सात दिन मात्र आयु भएको आयुबर्धन भन्ने बच्चाको आयु बढाउनुको लागि परिवाण सूत्र (परित्तसुत) पाठ गर्नु भन्नुभएको थियो। निश्चय नै बुद्धले यस्तो भन्नुभएको छैन कि विश्लेषणात्मक ठहरिने बौद्धिक जमातहरू अपायगतिमा जाँदैनन्।

पाश्चात्य विश्वविद्यालयका धार्मिक इतिहासका पिता मिरिया इलियाड र धेरै मनोविज्ञ तथा मनोविज्ञितसक जस्तै:- चार्लस टाट, युझ, मास्ल आदिले भनेका छन् कि शाब्दिक विश्लेषणात्मक बौद्धिक जीवन ढाँचा (Verbal Analytical Intellectual Mode of Being) मा बढी भर पर्न धार्मिक अनुभूतिको बुझाइको लागि धातक हुनसक्छ। भगवान् बुद्ध यो तथ्यप्रति पूर्णरूपमा सचेत हुनुहुन्थ्यो। त्यसैकारणले श्रद्धा इन्द्रिय र त्यसको शिखर श्रद्धावललाई प्रज्ञा इन्द्रिय र प्रज्ञावल जित्तिकै महत्व दिनुभएको थियो। श्रद्धारहित प्रज्ञा भनेको भावशून्य कम्प्युटर जस्तै हो। जितिसुकै परिमार्जित र परिष्कृत भए पनि एक कम्प्युटरले दर्शनमार्ग या सेतापत्ति फल प्राप्त गर्न सक्दैन। त्यस्तै प्रज्ञारहित श्रद्धा पनि आजाकारी स्वामीभक्त कुक्रजस्तै हो। त्यसकारण एउटालाई अर्काको निमित्त बलिदान नदिई दुवैको उत्तिकै विकास गर्नुपर्दछ। सच्चा र ठीक प्रज्ञा त्यही हो जो श्रद्धा, भक्ति र करुणासँग अभिन्न छ। आजका आधुनिक मनोवैज्ञानिकहरूका अनुसार करुणा, भक्ति र श्रद्धारहितको प्रज्ञा नै असन्तुष्टि, आफैबाट आफूलाई टाढिएको महसुस हुन्, परिपूर्णता नहुनु, जीवन खल्लो र निराश लाग्नु आदि रोगहरूको जरो हो। यी आधुनिकतावादले हिकाएका व्यक्तिहरूमा हुने प्रमुख रोगहरू हुन्। त्यसकारण पाठ आदि मानवको सर्वाङ्गीण आध्यात्मिक विकासको लागि अत्यन्त ठूलो मूल्य भएका कुराहरू हुन् र बौद्ध मार्गका पनि अभिन्न अझहरू हुन्।

ये धर्मा हेतुप्रभवा हेतुस्तेषाँस तथागतोऽहयवदत् ।

तेषाऽन्व यो निरोध एवंवादी महाश्रमणः ॥

त्रिरत्न शरणम्

अनुवाद : नारायणप्रसाद रिजाल, संकलन : विजय सर्गः

तानसेनमा बौद्ध पर्यटन विकासको सम्भावना

छत्रराज शाक्य, तानसेन

१. विषय प्रवेश

नेपालको विदेशी मुद्रा आर्जन गर्ने स्रोतहरूमध्ये पर्यटन उद्योग पनि एउटा प्रमुख स्रोत मानिन्छ । वर्षेनि करिब ३-४ लाख पर्यटकहरू भित्रिने हुँदा विदेशी मुद्रा आर्जनमा यो उद्योगले महत्वपूर्ण भूमिका खेलेको छ । नेपालको पर्यटन उद्योगमा धार्मिक पर्यटनअन्तर्गत बौद्ध पर्यटनको महत्वपूर्ण स्थान रहेको पाइन्छ ।

भगवान् बुद्धको जन्मस्थल लुम्बिनी विश्वका सम्पूर्ण बौद्धहरूको पावन तीर्थस्थल भएकोले मुख्य गरेर दक्षिण पूर्वी एसियाली देशहरूबाट वर्षेनि करिब ४०,००० बौद्ध तीर्थात्रीहरू लुम्बिनी दर्शनार्थ आउने गर्दछन् । पाल्या जिल्लाको सदरमुकाम प्राकृतिक सुन्दर तानसेन नगरी, लुम्बिनीबाट नजिक मनोरम जलवायु, पर्याप्त बौद्ध विहार एवं बौद्धहरू भएको हुनाले यहाँ बौद्ध पर्यटन (Buddhist Tourism) को विकासको सम्भावना प्रचूर मात्रामा रहेको छ । तानसेन-पाल्याको विकास शिक्षा, स्वास्थ्य र पर्यटन विकासबाट नै सम्भव हुने हुँदा यसैअन्तर्गत बौद्ध पर्यटनको विकास गर्नुपर्ने आजको आवश्यकता भएको छ ।

२. तानसेनमा बौद्ध पर्यटन विकासको सम्भावना

(क) पर्यटन उद्योगको विकास सम्भावना र स्थिति

तानसेन, मनोरम, श्रीनगर डाँडाको दक्षिणी काखमा समुद्र सतहभन्दा ४५०० फिट उचाइमा अवस्थित ऐतिहासिक मनोरम नगर हो । यहाँको जलवायु मनोरम छ, न बढी जाडो न बढी गर्मी नै हुन्छ । प्राकृतिक वातावरण हराभरा एवं प्रदूषणरहित र स्वच्छ रहेको छ । नेपाली शैलीका घरहरू अझै पनि पर्याप्त देखिन्छन् ।

सडकहरू चेप्टा हुङ्गाले छापिएका छन् । बौद्ध विहार, मन्दिर, दरबार, प्राचीन स्मारकहरूले गर्दा नगर सुन्दर देखिन्छ । उच्च शिक्षा र स्वास्थ्य उपचार सुविधा स्तरीय र निकै राम्रो छ । यी विभिन्न कारणहरूले गर्दा तानसेनमा पर्यटन उद्योग विकासको सम्भावना पर्याप्त मात्रामा रहेको छ । यससम्बन्धी आधारभूत भौतिक सुविधाहरू विस्तार हुँदैछन् । वर्तमानमा आन्तरिक र बाह्य देशबाट बौद्ध एवं अन्य पर्यटकहरू बढी आउन थालेका छन् । पर्यटन व्यवसायिक गतिविधिहरू विस्तारै विकसित हुँदैछन् ।

(ख) बौद्ध पर्यटन विकासको सम्भावना

तानसेन नगरीमा बौद्ध पर्यटकहरूलाई आकर्षित गर्न सक्ने धेरै कुराहरू विद्यमान भएकोले बौद्ध पर्यटन उद्योग विकासको प्रचुर सम्भावना यहाँ रहेको छ । ती मध्ये केही प्रमुख कुराहरूको चर्चा यहाँ गरिएको छ ।

पहिलो त काठमाडौं, ललितपुरबाट बसाइँ सरिआएका शाक्य र बजाचार्य बौद्धहरूको संख्या प्रशस्त छन् । यहाँका बौद्धहरू श्रद्धावान् एवं सहनशील देखिन्छन् । भगवान् बुद्धको वंशजको रूपमा शाक्यहरूले सम्मानको दृष्टिले हेर्दछन् र यी शाक्यहरूको घरमा केही दिन बस्न पाए आफूलाई भाग्यशाली ठान्दछन् ।

दोस्रो, बौद्ध परम्पराअनुसार बुद्धजयन्ती महोत्सव, प्रत्येक अष्टमी, पूर्णिमा, औसी र संक्रान्ति तिथिमा विभिन्न विहारहरूमा नियमित बुद्धपूजा, भजन, धार्मिक कार्यक्रमहरू सञ्चालन भइराख्दछन् । सबै पर्यटकहरू विहारमा प्रवेश गरी धार्मिक कार्यक्रममा सरिक भई यसको अवलोकन गर्न सक्नदछन् ।

तेस्रो, तानसेनमा ५ वटा महायानी र थेरवादी बौद्ध विहारहरू

With best complements of

बैंक अफ काठमाडौं लिमिटेड

Bank of Kathmandu Ltd.

New Road, P.O. Box: 9044 Kathmandu, Nepal

Tel: 4231556, 4231557, 4231558, 4231674, 4231575

Fax: 4223279, Tlx: 2820 BOOK NP

SWIFT: BOKLNPKA, Em-mail: noti@bok.com.np

छन्। बौद्ध भिक्षु एवं तीर्थयात्रीहरू यहाँ आनन्दपूर्वक बस्न सक्दछन्।

चौथो, बौद्ध परम्परागत दाफा भजन र ज्ञानमाला भजन विहारहरूमा सञ्चालन भइरहन्छन्। हारमोनियम र तबलाको ताल, सुर र लयमा गाइने भजनहरू पर्यटकहरूलाई रमाइलो र आकर्षक विषय हुन्छ।

पाँचौं, श्रीनगर डाँडामा बुद्धकालीन परिलेयक वनको नमुनास्वरूप भगवान् बुद्धका २ बटा मूर्तिहरू र सेवारत हाती र बाँदरका प्रतिमाहरू स्थापना गरी निर्माण गरिएको छ। हालै लुम्बिनी विकास कोषबाट सहयोगस्वरूप प्राप्त थाई भव्य बुद्धमूर्ति (ध्यान मुद्रा) को निकट भविष्यमा सो वनमा प्रतिस्थापना गरिए छ। सबै निर्माण कार्य समाप्त भएपछि सो स्थल रमणीय र मनमोहक हुनेछ।

छैठो, बौद्ध पर्यटकहरूले श्रीनगर डाँडाको उत्तरी भेगको शान्त वन क्षेत्रमा ध्यान अभ्यास गर्न सक्दछन्।

सातौं, लुम्बिनीमा बर्सेनि ४० हजार बौद्ध तीर्थयात्री आउने गर्दछन्। तीमध्ये २०-२५ प्रतिशतलाई मात्र आकर्षित गर्न सकेमा तानसेनमा बौद्ध पर्यटन उद्योग फस्टाउन सक्दछ।

आठौं, बुद्ध धर्मसम्बन्धी गहन अनुसन्धान गर्न चाहने बौद्ध विद्वान् एवं अनुसन्धानकर्ता पर्यटकहरूलाई करुणा बौद्ध पुस्तकालय बुद्ध विहार होलाङ्गीले आवश्यक सुविधासहित सो अवसर उपलब्ध गराउन सकिनेछ।

३. लुम्बिनीदेखि तानसेनसम्म

तानसेन पाल्याका तत्कालीन तैनाथवाला प्रशासक जनरल खडग शास्त्रेरले वि.सं. १९५३ (सन् १९९६) मा लुम्बिनीको घना जङ्गलमा गई सिपाहीहरूको सहयोग लिई उत्खनन् गरी २ हजार २५० वर्ष अधि समाट अशोकले खडा गरेको 'अशोक स्तम्भ' जो जमिनमुनि हराएको थियो, पता लगाए। यसरी विश्वको पुरातात्त्विक इतिहासमा अतुलनीय योगदान पाल्यावाट नै हुन गएको निर्विवाद

छ। खडग शास्त्रेरले उत्खनन् गरी ३ फुटसम्म अशोकस्तम्भ फेला परिसकेको अवस्थामा जर्मनीको पुरातत्ववेत्ता डा. फुहर उहाँलाई भेटन आएका थिए। त्यसपछि डा. फुहरले स्तम्भको फोटो खिची लुम्बिनी पत्ता लागेको कुरा विश्वमा प्रचार गरे।

जापानी वास्तुकलाविद् प्रो. टाइको 'लुम्बिनी गुरुयोजना' अनुसार लुम्बिनीमा निर्माण कार्य अगाडि बढिरहेको छ। वर्मा सरकारले रागुन अवस्थित विश्व प्रसिद्ध स्वर्ण महाचैत्य 'श्वेतांगों' को नमुना अनुसार चैत्य र विहार निर्माण गरिसकेको छ। त्यस्तै अन्तर्राष्ट्रिय गौतमी भिक्षुणी विहार नेपालको तर्फबाट तयार भइसकेको छ। जापानको फुजी गुरुबाट स्थापित संस्था 'निष्पोजान म्योहोजी' संस्थाले सबैभन्दा अग्लो 'विश्व शान्ति स्तूप' निर्माण भई तयार भइसकेको छ। त्यस्तै भियतनाम विहार, माहारोधि सोसाइटी बुद्ध विहार (भारत), जोड व्हा बौद्ध विहार (चीन) निर्माण भइसकेका छन् भने, कैयौं विहार निर्माण हुँदै छ। यसरी लुम्बिनीमा विभिन्न राष्ट्रहरूले २२ भन्दा बढी परियोजना सञ्चालन गर्दैछन्।

भगवान् बुद्धको पवित्र जन्मस्थल लुम्बिनी दर्शनार्थ वर्षेनि श्रीलङ्का, वर्मा, थाइलैण्ड, भियतनाम, कम्बोडिया, ताइवान, जापान, चीन, मंगोलिया, जर्मनी, फ्रान्स आदि देशहरूबाट करिब ४० हजार बौद्ध तीर्थयात्री पर्यटकहरू आउने गर्दछन्। ती तीर्थयात्री, पर्यटकहरूलाई तानसेनमा माथि उल्लेखित कुराहरूले गर्दा आकर्षित हुन सक्छन्। लुम्बिनीको हावापानी साहै गर्मी भएकोले लुम्बिनी दर्शन गरिसकेपछि शितल हावापानी भएको तानसेनमा रात बिताउन मन पराउँदछन् -पर्यटकहरू। लुम्बिनीबाट सिद्धार्थनगर २१ कि.मि. टाढा पर्दछ। अतः निजी बाहनबाट २ घण्टा र अरुबाट ३-४ घण्टा भित्र तानसेन पुग्न सकिन्छ।

४. बौद्ध पर्यटन विकास गर्न केही सुझावहरू

माथि उल्लेखित कुराहरूबाट स्पष्ट छ कि, तानसेन पाल्यामा बौद्ध पर्यटन विकासको सम्भावना रहेको र ती गतिविधिहरूमा

सकल प्राणी मात्रया भिं जुइमा, दुःख मदुपि जुइमा

व

सुखपूर्वक व्हना वने फुपि जुइमा

ताम्राकार हाउस
Tamrakar House

The Family Store

शुक्रपथ, यैं

फोन ४२५९०७, ४२५९८०७

फ्याक्स : ४२५९३७

Shopping Centre

पुतलीसडक, यैं

फोन ४२४५३४८

पनि विस्तारै बृद्धि भइरहेको छ। यस क्षेत्रमा बौद्ध पर्यटन उद्योगको विकास र विस्तार गर्नको लागि केही सुझावहरू निम्नानुसार प्रस्तुत गरिएका छन्।

- क) तानसेन बौद्ध पर्यटन स्थलको रूपमा रहेको कुरा चर्चा गरी नेपाल अधिराज्यको विभिन्न स्थलहरूमा, साथै भारतको बुद्धगया, सारनाथ र महापरिनिर्वाणस्थल, कुशीनगरमा विभिन्न माध्यमबाट प्रचारप्रसार गर्नुपर्दछ।
- ख) लुम्बिनीबाट तानसेन सीधा सुविधायुक्त बस सेवा (Delux Coach Service) सञ्चालन गर्नुपर्दछ। लुम्बिनी-तानसेन हेलिकोप्टर चार्टर सेवा शुरू गर्नुपर्दछ। तानसेनमा यात्रा विमानस्थल (Airport) बनाउने दीर्घकालीन योजना तर्जुमा गर्नुपर्दछ।
- ग) लुम्बिनीमा तानसेनको बारेमा सूचना एवं सम्पर्क केन्द्रको स्थापना गर्ने।
- घ) तानसेनका विहारहरूमा भिक्षु एवं तीर्थयात्रीको लागि आवास तथा सुविधाको विस्तार एवं विकास गर्ने।
- ङ) शाक्यहरूको घरमा बौद्ध तीर्थयात्रीलाई 'गृह अतिथि' (Parking Guest) को रूपमा राख्ने व्यवस्था मिलाउने।
- च) तानसेनका पाँचवटै विहारहरूमा बौद्ध कार्यक्रम, ज्ञानमाला भजन बराबर व्यवस्थित ढङ्गबाट सञ्चालन गर्ने।
- छ) स्थानीय धातु उद्योगबाट बुद्धमूर्ति र अरूप उपहार सामग्री

(Souvenir) को उत्पादन गर्ने।

- ज) अन्तर्राष्ट्रिय ख्यातिप्राप्त बौद्ध विद्वान महानायक आचार्य भिक्षु अमृतानन्द महास्थावीरको भिमसेन टोलस्थित जन्म घरलाई संरक्षण गरी 'अमृतानन्द स्मृति घर' को रूप दिन सके राम्रो हुनेछ। साथै भिक्षु अमृतानन्द स्मृति बौद्ध संग्रहालय' उहाँकै नेतृत्वमा निर्माण भएको बुद्ध विहार होलाङ्गीमा सबैको सहयोगबाट स्थापना गर्न सके तानसेनमा बौद्ध पर्यटन उद्योग विकास गर्न एउटा दरिलो आधार हुनेछ। करुणा बौद्ध संघले उक्त विहारको संरक्षण र मर्मत गर्नुको साथै भिक्षु अमृतानन्दको शालिक स्थापना गर्ने र अन्य योजना कार्यक्रमहरू पनि विचार भइरहेको छ।
- झ) संघनायक स्व. भिक्षु शाक्यानन्द महास्थावीर आनन्द विहारमा करिब ५४ वर्ष बस्नु भएको थियो। उहाँ भन्तेज्यूको स्मरणमा 'भिक्षु शाक्यानन्द स्मृति संग्रहालय' आनन्द विहारमा स्थापना गर्न सके राम्रो हुनेछ।
- ञ) विपश्यना ध्यान शिविर र ध्यान अभ्यास कार्यक्रमहरूमा बौद्ध तीर्थयात्री एवं पर्यटकहरूलाई पनि समावेश गर्ने गरी बराबर आयोजना गर्न सकेमा राम्रो हुनेछ। अन्त्यमा, उपरोक्त प्रस्तुत सुझावहरू अनुसार कार्यान्वयन गर्न सकेमा तानसेनमा बौद्ध पर्यटनको विकास हुने कुरामा विश्वस्त हुन सकिन्छ।

बैंकिङ तथा वित्तीय क्षेत्रका अनुभवीहरूद्वारा प्रवर्द्धित छिटो, छरिटो, भरपर्दो र विश्वसनीय वित्तीय कारोबारको लागि सम्पर्क राख्नुहोस्।

हाको सेवाहरू

मुद्दी निक्षेपतर्फ		
अवधि	३/३ महिनामा	एकमुष्ट व्याज
	ब्याज लिएमा	ब्याज लिएमा
३ महिना	-	६.०० %
६ महिना	-	६.५० %
१ वर्ष	७.०० %	७.५० %
२ वर्ष	७.५० %	८.०० %
३ वर्ष	८.०० %	८.५० %
४ वर्ष	८.५० %	९.०० %
- मुद्दी खाताको न्यूनतम रकम रु. १,०००/- हुनेछ।		
- वचत खाताको न्यूनतम मौज्दात रु. १,०००/- हुनेछ।		
- कर्मचारी संचय कोष निक्षेपमा १० व्याज प्रदान गरिनेछ। वचतमा दैनिक मौज्दातमा ५.५० %		

कर्जामा देहाय बमोजिमको व्याजदर कायम गरिएको छ।	
क्र. सं.	कर्जा शिर्षक
१.	औद्योगिक/घरेलु/हस्तकला
	१२.५०-१४ %
२.	हायर पर्चेज/व्यापार/आवास
	१३.५०-१४ %
३.	सुरक्षण पत्रमा कर्जा (शेयर, सरकारी र अन्य सुरक्षण पत्रहरू)
	१३.५०-१५ %
४.	अन्य
	क) निर्माण तथा ठेक्का १४ %
	ख) वित्तीय जमानी १४ %
	ग) ब्रिज फाइनान्स १४ %
५.	मुद्दी रसीदमा +२ %

विस्तृत जानकारीको लागि :

पाटन फाइनान्स कर्मपनी लिमिटेड

मानभवन, ललितपुर, जि.पि.ओ. बक्स द९७५, ई.पि.सि. २२८५,
फोन ५५३९७४७५, ५५५९९१०२, फ्याक्स : ००९७७-१-५५४४२०६
e-mail: pfinance@wlink.com.np Website: www.patanfinance.com.np

कम्प्यूटरको सम्पूर्ण सेवा
कम्प्यूटरको माध्यमबाट हुनेछ।

पृष्ठ औराष्ट्रिय प्रजातन्त्र दिवस
तथा श्री प्रिमुवन जयन्तीको
उपलक्ष्यमा हार्दिक शुभकामना
व्यक्त गर्दछौं ।

श्री प्रबु महारानी
कोमल राज्य लक्ष्मी देवी शाह
सरकारको पृष्ठ और
जन्मोत्सवको उपलक्ष्यमा मौसूफ
सरकारको सुखारम्भ एवं
दीर्घायुको कामना गर्दछौं ।

स्वयरभू व्यवस्थापन तथा संरक्षण महासमिति
परिवार
स्वयम्भू, काठमाडौं

नेपालका ज्योष्ठ भिक्षु एवं

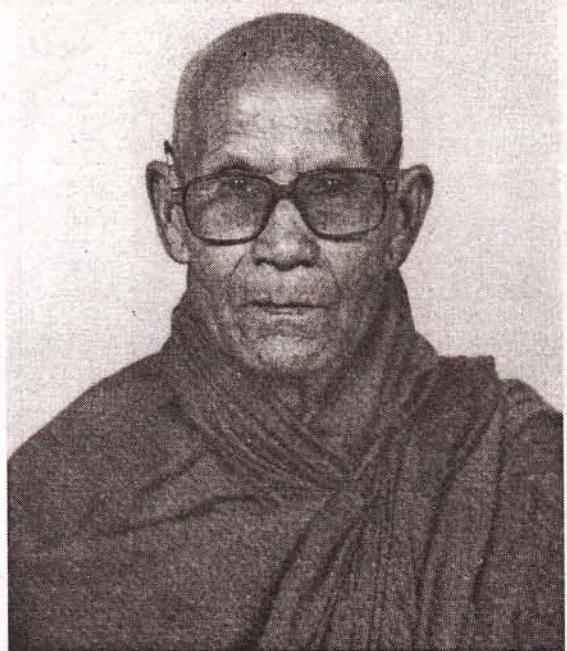
संघनायक भिक्षु

सुबोधानन्द महास्थविर

नेपालका संघनायक भिक्षु सुबोधानन्द महास्थविरको ९० वर्षको उपलक्ष्यमा गत फागुन १ गतेका दिन धर्मविजय पदनम, गण महाविहारले उहाँलाई अभिनन्दन गरिएको थियो ।

वि.सं. १९७६ माघ नवमीका दिन भोजपुर जिल्लाको सदरमुकाम टक्सारमा चिरीमाया शाक्य र कुलधन शाक्यको कोखवाट जन्मेका कुलराज शाक्य वि.सं. १९९४ जेठमा भारतको कुसिनगरमा स्थानमारका भिक्षु चन्द्रमणि महास्थविरबाट प्रव्रजित हुनुभएपछि भिक्षु सुबोधानन्द बन्नुभएको थियो । त्यस्तै १९९५ मा श्रीलंकाको राजधानी कोलम्बोमा भिक्षुद्वय डब्ल्यु. रेवत र पि. वजिरयाण महास्थविरबाट उपसम्पदा दिक्षा ग्रहण गर्नुभएको थियो ।

२०५९ चैत्रमा तत्कालीन संघनायक भिक्षु अनिरुद्ध महास्थविरको निधनपश्चात् उहाँलाई संघनायक पदमा विराजमान गराइएको थियो । श्रीलंकाको कोलम्बोस्थित उच्च अध्ययन संस्था वजिरारामबाट बुद्धधर्ममा उच्च शिक्षा हासिल गरेर नेपाल फर्केदेखि अहिलेसम्म नेपालमा बौद्ध धर्म प्रचारप्रसारका लागि महत्वपूर्ण योगदान पुऱ्याउदै आउनु भएको छ । वहाँ एउटा कुशल बक्ताका रूपमा परिचित हुनुहुन्छ । भिक्षुत्व ग्रहणपछि उहाँको एउटै मात्र उद्देश्य कसरी विभिन्न स्थानका नेपाली दाजुभाइहरूबीच बुद्धधर्मका शिक्षा प्रचार गर्ने भन्ने नै रहेको छ ।

पहिला पहिला स्वयम्भूस्थित महामञ्जुश्रीसंगैको गोश्रृंग पर्वतमा बुद्धधर्म सम्बन्धी धर्मदेशनाको कार्यक्रमहरू आयोजना हुने गर्दथ्यो । उक्त कार्यक्रममा मानिसको ठूलो धुइंचो लाग्ने गर्दथ्यो । सो स्थानमा आचार्य भिक्षु अमृतानन्द महास्थविरबाट पनि थुपै धर्मदेशना गर्नुहुन्थ्यो । उहाँ भिक्षुको अनुपस्थितिमा भिक्षु सुबोधानन्दबाट पनि धर्मदेशना हुन्थ्यो । सो स्थानमा प्रभावकारी धर्मदेशना गर्नु भएकोले उहाँ नेपाली समाजमा लोकप्रिय भिक्षु बन्न पुरो ।

उहाँ गण महाविहारमा वस्तुअधि १२ वर्षसम्म नःघलस्थित श्रीध: विहारमा वसेर धर्म प्रचारमा लाग्नु भएको थियो । तत्कालीन राणासरकारको बुद्धधर्मप्रति नकारात्मक दृष्टिकोण रहेकोले बुद्ध

Ajay Overseas (Pvt.) Ltd
(Importer & Exporter)

Head Office: Ward No. 16, Vanashali, Branch Office: ward No. 24, Wotu Tole

जन्मेको देश भएता पनि नेपालमा बुद्धधर्मको प्रचारप्रसारमा प्रतिवन्ध थियो । त्यतिवेला बुद्धधर्मको प्रचारमा प्रतिवन्ध लगाउनुको साथै नेपालमा रहेका अग्रणी भिक्षुहरूलाई देश निकाला समेत गरेका थिए । २००१ सालमा राणा प्रधानमन्त्री जुदू शम्शेरका हजुरिया जर्नल बबर शम्शेरले थेरवाद बुद्धधर्म प्रचारप्रसारमा संलग्न भिक्षुहरूलाई चेतावनी दिई भनेका थिए कि तिमीहरू बुद्धधर्मको प्रचारप्रसार गर्ने कार्यमा नलागी खाली खाने र बस्ने हो भने ठीक छ नभए देशनिकाला गरेर पठाउँछु । यसको जवाफमा भिक्षु सुबोधानन्दले 'हामीले खान, बस्नको लागि मात्र भिक्षुत्व ग्रहण गरेका होइनौ । धर्मको प्रचार प्रसार गर्नु नै भिक्षुहरूको कर्तव्य हो' भन्नासाथ भिक्षुहरूलाई देशनिकाला गरेर पठाएका थिए । त्यति बेला भिक्षुहरू वर्षावासमा हुनुहन्त्यो, तर भिक्षुहरूको वर्षावास नै भंग हुने गरी देशनिकाला गरिए । यसरी देशनिकालामा पर्नुहने भिक्षुहरूमध्ये उहाँ पनि एक जना हुनु हुन्छ ।

बुद्धधर्मको प्रचारमा महत्वपूर्ण भूमिका रहेको ज्ञानमाला भजन खल: स्वयम्भूले हरेक दिन विहान स्वयम्भूस्थानमा गरिने ज्ञानमाला भजनलाई अझ जीवन्त तुल्याउन उहाँ भिक्षुले थुप्रै नै भजन रचना गर्नु भएको छ । उहाँवाट रचित भजनलाई विश्लेषण गर्ने हो भने उहाँका भजनवाट बुद्ध र बुद्धधर्मलाई सरल तरीकाले बुभ्न मदत पुग्नजाने देखिन्छ । उहाँले बुद्धधर्म सम्बन्धी विभिन्न २७ वटा पुस्तक अनुवाद, सम्पादन र लेख्नुभएर बौद्ध जागरणमा सहयोग पुऱ्याउनु भएको छ । उहाँका धेरैजसो पुस्तक जातककथासँग सम्बन्धित रहेका छन् । जस्तो मेण्डक महाजन, सुमेधा जीवनी, सरभंग जातक, महाबोधि जातक आदि ।

बुद्धधर्मलाई नेपालमा स्थापित गर्नको लागि उठाउनु भएका विभिन्न कदममा उहाँ सफल हुनुभएको देख्न सकिन्छ । यस सत्कार्यमा भविष्यमा पनि उहाँको मार्ग निर्देशन पाउने कामना गर्दछौ ।

साभार : सन्ध्या टाइम्स दैनिक

एकाइसौं शताब्दिको समाज ? ? ?

बोक्सीको आरोपमा घरनिकाला

बोक्सीको आरोपमा परिवारले एक महिलालाई यातना दिई घरनिकाला गरेका छन् । धूलिखेल नगरपालिका वडा नं. ७ की २८ वर्षीया शोभा रायलाई गत विहीनवार ससुरालगायतले बोक्सीको आरोपमा कुटपिट गरै राती घरबाट निकालेका थिए । लोग्ने र ससुराले ज्यान मार्नेसम्मको धम्की दिएको उनले बताएकी छिन् । लोग्नेले पनि अर्को स्वास्नी विहे गरेर यातना दिने गरेको बताएको छ ।

पाहुनालाई खाना खुवाउँदा

गाउँ निकाला

पाहुना लाग्न आएका दलितलाई घरभित्र खाना खुवाएको आरोपमा एक महिलालाई गाउँ निकाला गरिएको छ । पाहुनालाई पनि सर्गै निकालिएको छ । पूर्वी स्याङ्गाजाको किचनास-९ सालडाँडा जामुनेकी ४७ वर्षीया धनमाया थापा र सोही गाउँका २६ वर्षीय पाहुना अरुणलाल नेपाली गाउँ निकालामा परेका हुन् । निकाला गर्नुअघि उनीहरूलाई कुटपिटसमेत गरिएको थियो । पाहुना लाग्न गएका नेपाली रातभर घरभित्र थुनामा परेका थिए ।

सदरमुकामबाट १२ कोस टाढा पर्ने सो गाउँमा विदेशबाट आएको लाहुरेलाई घर बोलाएर एक छाक खुवाउने परम्पराअनुरूप हालै साउदी अरबबाट आएका नेपालीलाई धनमायाका श्रीमान् दलबहादुरले पाहुनाका रूपमा निस्तो गरेका थिए । गाउँमा उनीहरूलाई धनमायाका श्रीमान्-ले आफन्त र छिमेकीलाई कही नगर्न पटक-पटक आग्रह गरे तापनि धनमायाका देवरलगायत छिमेकीले जबर्जस्ती कुटपिट गरेर गाउँ निकाला गरेका थिए ।

**Peace of the world is based on
peace in the family**

World Distribution Nepal Pvt. Ltd.

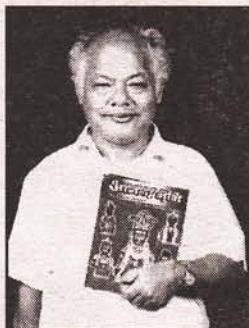
P.O. Box : 11291, Siddhi Bhawan, Kathmandu, Nepal
Tel : 4243706, 4246234, 4255088, 4263600, Fax : 977-1-4243726,
E-mail: bishwa@ccnep.com.np

बुद्ध जीवनीसँग सम्बन्धित प्रश्न उत्तर

प्रस्तुति : हेराकाजी सुइका :

नागबहा :

- १) सिद्धार्थकुमारले गृहत्याग गरेर अवश्य नै बुद्ध हुने छन् भनी भविष्यवाणी कसले गरेका हुन् ?
- कौण्डन्य ब्राह्मण ।
- २) सिद्धार्थकुमारको गर्भधारण, महाभिनिक्षमण (गृहत्याग) धर्मचक्र प्रवर्तन गर्नुभएको दिन कुन हो ?
- आषाढ्पूर्णमाका दिन ।
- ३) सुजाता नामक महिलाले सिद्धार्थकुमारलाई भोजन दान गरेको कहिले हो ?
- वैशाखपूर्णमाका दिन ।
- ४) भगवान् बुद्धको परिनिर्वाण पश्चात् बुद्ध शासनको नेतृत्व गर्नुहुने भन्ते कुन हो ?
- महाकाशयप महास्थविरले गर्नु भएको थियो ।
- ५) हालसम्म संसारमा कतिजना बुद्ध भैसकेका छन् ?
- आठजना र ती हुन् - दीपकर बुद्ध, विश्वशी बुद्ध, सिखि बुद्ध, विश्वभु बुद्ध, कुकुछन्द बुद्ध, कनकमुनि बुद्ध, काशयप बुद्ध र शाक्यमुनि बुद्ध ।
- ६) महाकाशयप महास्थविरले भगवान् बुद्धको परिनिर्वाणको खबर कहिले र कसबाट पाए ?
- परिनिर्वाणको सात दिनपछि आजीवकबाट पाए ।
- ७) पञ्चभद्रवर्णीय भन्नाले के बुकिन्छ ?
- बुद्धत्व प्राप्तिपछि सर्वप्रथम धर्मचक्र प्रवर्तन गरिएका पाँचजना कौण्डण्य, वप्प, भद्रिय, महानाम र अस्सजित नामक ब्राह्मणहरू ।
- ८) बुद्धकालीन प्रसिद्ध उपासक अनाथपिण्डक महाजन कहाँका हुन् ?
- श्रावस्तिका ।
- ९) राहुलभद्र र सकलानन्द सिद्धार्थकुमारका को पर्छन् ?
- राहुलभद्र पुत्र र सकलानन्द नाति ।
- १०) देवदत्त सिद्धार्थकुमारका को हुन् ?
- उनी सिद्धार्थकुमारको नाताले भाइ पर्छ ।
- ११) तथागत बुद्धले परिनिर्वाण हुनुअघि बुद्धर्घम चिरस्थायी राख्नको निमित्त तीन पल्टसम्म शासनको अभिभारा कसलाई दिनुभएको थियो ?
- महाकाशयप महास्थविरलाई दिइएको थियो ।
- १२) सिद्धार्थकुमारका पिताको नाम शुद्धोधन हो भने शुद्धोधनका

पिता र बाजेको नाम के हो ?

- पिताको नाम सिंहहनु र बाजेको नाम ओपुर हुन् ।

१३) शुद्धोधन महाराजका कतिजना भाइ छन् र तिनीहरूको नाम के हो ?

- तीन जना छन् ती हुन् - धोतोदन, शुकोदन र अमृतोदन ।

१४) सिद्धार्थकुमारकी माता मायादेवीको पिताको नाम के हो ?

- सुमित हुन् ।

१५) मायादेवीको बहिनी कतिजना छन् ?

- ६ जना छन् ती हुन् - महामाया, अतिमाया, अनन्तमाया, चुलिका, कोकिला र प्रजावती ।

१६) शुद्धोधन महाराजले कति दिनसम्म आफ्ना भतिजा देवदत्तलाई राज्यभार सुम्पेका थिए ?

- २१ दिनसम्म ।

१७) देवदत्तको पिताको नाम के हो ?

- सुप्रबुद्ध ।

१८) देवदत्तद्वारा यशोधरा देवीलाई खसाल लगाएको पोखरीको नाम के हो ?

- गोपातीर्थ ।

१९) बुद्धकालीन मगाधनरेश विम्बिसारको पुत्र को हुन् ?

- अजातशत्रु ।

२०) देवदत्त मिक्षुसंघसँग किन असन्तुष्ट बनेका थिए ?

- भिक्षुसंघको अग्रश्रावकको पद नपाएकोले ।

२१) सर्वाधिसिद्ध भगवान् बुद्दलाई किन शाक्यमुनि भनिएको हो ?

- उहाँको जन्म शाक्यकुलमा भएको कारण ।

२२) भगवान् बुद्धले कसलाई, के हुँदा मातृपोषहस्त जातको कुरा आज्ञा भएको हो ?

- गौतमी महारानी अन्धो हुँदा यो जातक आज्ञा भएको ।

२३) महापरिनिर्वाण भनेको के हो ?

- पुनः जन्म लिन नपर्ने अवस्था, जन्म-मरणको चक्रबाट मुक्त अवस्था ।

२४) अर्थ सुख केलाई भनिन्छ ?

- घर, जग्गा, धन, सुनचाँदी जस्ता भौतिक सम्पत्तिलाई भनिन्छ ।

२५) भोग सुख केलाई भनिन्छ ?

- आफूसँग भएको सम्पत्ति प्रयोग गर्न पाउनुलाई भनिन्छ ।

२६) अनवज्ज सुख भनेको के हो ?

- कत्रबाट दोष नआउने कार्य तथा कसैबाट अपमानित, अपहेलित हुन नपर्ने अवस्था ।

२७) बुद्ध जीवनीमा माघपूर्णमासँग के सम्बन्ध छ ?

माघपूर्णमाका दिन बुद्धले आयुसंस्कार त्याग गर्नुभएको थियो ।

थ्रद्वाको महिमा

- श्रामणेर साजल

कक्षा :- ६

मुनि विहार, भक्तपुर

कुनै एउटा पहाडी क्षेत्रको गाउँमा ज्ञानवीर नाम गरेको एउटा व्यापारी बस्दथ्यो । महिनौं लगाएर विभिन्न देशमा गएर व्यापार गर्न जान्थ्यो । उसको एउटा बुढी आमा पनि थियो । नाम ज्ञानवीर भए तापनि उसमा ज्ञान भने त्यति थिएन र जति कमाउँथ्यो त्यति नै खर्च गर्ने उसको एउटा नराम्रो बानी थियो ।

एक दिनको कुरा हो, व्यापार गर्न विदेश जाने सिलसिलामा उ भारत जानुपर्ने भयो । उसले आफ्ना सामान तयार गरेर जानको लागि आफ्नी आमासँग विदा माग्न जाँदा आमाले भनी - छोरा, मैले सुने अनुसार भारत एउटा बुद्धधर्म उच्च स्थान रहेको देश हो । त्यसैले आफ्नो काम सकाएर फर्कदा मेरो लागि बुद्धको अस्थिदन्त धातु नविर्सिकन ल्याईदिनु । छोरोले पनि हुन्छ भने र आफ्नो एउटा साथीको साथ विदेशतर्फ लागे । आ-आफ्नो व्यापारको लागि उनीहरू दुवै छुझाछुडै ठाउँमा बसे । यसरी बस्ने क्रममा ज्ञानवीर बस्ने घर भट्टिपसल नजिक पर्थ्यो भने साथीको घर एउटा बुद्ध विहार नजिक पर्यो । विहार नजिक घर पर्ने साथी चाहिं भिक्षुहरूको संगतले ज्ञानगुणका कुराहरू सिके भने उता ज्ञानवीर चाहिं साँझ आफ्नो काम सकेर घर फर्कदा कमाएर ल्याएको जति त्यही भट्टिमा सकाएर जान्थ्यो । दिनहुँ आफूले दिनभर कठीन परिश्रम गरेर कमाएको धन सबै त्यहीं खर्च गरेर जान्थ्यो । एक दिन सँधै भै व्यापार पछि भट्टिमा गए र त्यो दिन उसले यति धेरै पिउन थाले कि बेहोस भएर त्यहीं निदाए । भोलिपल्ट विहान उठेर हेर्दा आफूलाई नौलो ठाउँमा पाए । त्यतिबेलासम्म उसको जमै पैसा सकिसकेको रहेछ । उसलाई आफ्नो गल्तीप्रति पश्चाताप हुन थाल्यो

र त्यहाँबाट उठेर मानिसहरूसँग सोधपुछ गरेर आफ्नो गाउँको बाटो लागे । हिंड्दा हिंड्दा थाकेर आराम गर्ने मनसायले एउटा चौरमा बसे । घर गएर आमालाई कसरी मुख देखाउने भनी सोच्न थाले । आमाले विदा दिँदा भनेको कुरा पनि सम्भिन थाल्यो । त्यो दन्त लिनलाई पनि आफू धेरै टाढा आइपुगिसकेको थियो ।

उसले यसो चौरको चारैतिर आँखा लगाउँदा फोहोरको थुप्रोमा एउटा कुकुरको लाश देख्यो । त्यो लाश देख्नासाथ उसको दिमागमा एउटा उपाय आयो । उ तुरुन्तै लाश नेर गएर त्यस लाशबाट एउटा दाँत निकालेर त्यसलाई पखालेर चहकिलो पारे । त्यसलाई बडो जतनका साथ पोको पारेर आफुसँगै घर लिएर गए । घर पुगेपछि खुशीकासाथ छोरालाई घरमा लागे । उनीहरूबीच सन्चोविसन्चोको कुराकानी पश्चात् छोरा ज्ञानवीरले उक्त दाँतको पोको आमालाई दिँदै भने- आमा, तपाईंले भने जस्तै मैले अस्थिदन्त धातु ल्याइ दिएँ । यो सुनेर उसको आमा बडो हर्षित भए । छोरोले पनि त्यसको ठूलो चर्चा गर्न थाले । आमा चाहिले त्यसलाई श्रद्धाभक्तिपूर्वक पूजाकोठामा लगेर राखे । दिनहुँ त्यस दन्तलाई पूजा-अचर्ना गर्न थाले । त्यस दन्तबारे उसले टोलाछिमेकका मानिसहरूलाई बताए । सारा टोलका मानिसहरू त्यस दन्तको दर्शनको लागि दैनिक आउने गर्दथे र आ-आफ्नो मनोकामना पूर्तिको लागि पूजा गरी फर्कन्थे ।

यस्ता पूजाबाट उनीहरूले मागेका कुरा पूरा भयो भन्दै त्यस दन्तको बयान गर्दथ्यो । तर ज्ञानवीरलाई यसमा अलिकति पनि विश्वास लाग्दैनथ्यो रे मनमा सँधै आफूले ढाँटेकोमा खटकिरहेको थियो । आमालाई साँचो कुरा नवताइकन बस्नै सकेन र एक दिन आमालाई साँचो कुरा बताउदै भने- आमा, त्यो दन्त जसलाई तपाईंले आदरपूर्वक राख्नुभएको छ, वास्तवमा त्यो एउटा कुकुरको दाँत हो । तर आमाले उसको कुरा पत्याउनु त कहाँ हो कहाँ उल्टै उसलाई हप्काउदै भने- यस्तो पवित्र चिजलाई कुकुरको दन्त भन्ने साहस कसरी गरिस ? तर छोराले आफ्नो कुराको विश्वास

गर्न निकै आग्रह गरेपछि आखिरमा समस्याको समाधानको लागि त्यही दन्त बट्टाबाट निकालेर हेर्ने निधो गरे । आमा र छोरा दुवैजना पूजाकोठामा गएर बट्टा खोल्नासाथ त्यसबाट ६ वर्षको रश्मी उत्पन्न भयो र आकाशवाणी भयो- यो सत्य हो जब मानिसले कुनै वस्तुलाई आफ्नो भित्री हृदयले श्रद्धापूर्वक राख्यो भने त्यसमा बुद्धको वास रहने छ । त्यस दिनदेखि ज्ञानबीरलाई पनि त्यस दन्तप्रति श्रद्धा उत्पन्न भयो, जसले गर्दा उसको अज्ञानताले ढाकेको आँखा खुल्यो र श्रद्धापूर्वक मन्दिर बनाएर त्यसमा उक्त दन्त प्रतिस्थापन गरी मन्दिरलाई सार्वजनिक सम्पत्ति बनाइ दिए ।

अपाङ्ग

प्रमेश शाक्य
भ्याली भ्यू इंगलिश
स्कूल, कक्षा ७

अपाङ्ग भनि नहेप है उसलाई
बिन्ती छ, मेरो हे दाजुभाइ
होइन है ऊ असक्षम अपाङ्ग
तर हो हाम्रो समाजको अभिन्न अङ्ग

छैन है ऊ कुनै हालतमा लाचार
गगनचुम्बी र उच्च छन् उसका
विचार
मिलेमा है उसलाई असल सहायता
पूरा होलान् उसका आवश्यकता

नबोल है दुर्वाच्य उनीहरूमाथि
हुन् उनीहरू हाम्रा असल साथी
एक अवसरको छ उनीहरूलाई खाँचो
बनेछन् उनीहरू देशविकासको साँचो

शिक्षा

- सावित्री महर्जन,
संघाराम बौद्ध परियति शिक्षा केन्द्र
५ कक्षा

शिक्षा नै हो विद्यार्थीको लागि
अनमोल हिरा मोती ।

शिक्षाबाट नै पाउँछौं हामीले
उज्यालो ज्ञानको ज्योति ॥

अशिक्षित मान्छे कहिल्यै पनि
चढून सक्दैन माथि ।

शिक्षा नै हो हामी मान्छेको
नछुट्टिने असल साथी ॥

विश्वास राखे शिक्षा प्रति
भुक्तु पद्दैन तल ।

शिक्षाले नै प्रदान गर्दै
अमर हुने बल ॥

शिक्षाले नै गर्न सफल छ,
संसारमा थुप्रै प्रगति ।
बुझन सके शिक्षाको महत्व
भोग्नु पद्दैन दुर्गति ॥

शिक्षाको महिमा अपार छ
सक्दैनौ तिर्न कहिल्यै ।
मेहनत गरौ समयमा हामी
पछुताउनु पद्दैन कहिल्यै ॥

विद्यार्थी भाइबहिनीहरूको लेख, निबन्ध, कविता समाविष्ट यस बालस्तम्भमा प्रकाशनको लागि विद्यालयका शिक्षकहरूले आफ्ना विद्यार्थीहरूलाई बुद्धधर्म, संस्कृति, इतिहाससम्बन्धी लेख, कविता, निबन्ध लेख्न लगाएर यस मासिकमा पठाइ दिनु हुन अनुरोध गर्दछ ।

आनन्दकुटि

पोस्ट बक्स : ३००७, आनन्दकुटी विहार, स्वयम्भू
फोन : ४२७४२०, फ्याक्स : ४२२८०९७

ई-मेल : anandkuti@mail.com.np

My Buddha !

Samjhana K.C.
Grade: VI
Academy of Sacred
Heart Eng. School

*To search my Buddha
I roam from one to another stupa
But I couldn't find my lord
Because his preaching is unheard*

*His Philosophy confined in Tripitak
I long to get them in every heart
My desires remain mere desires
Gets the reality not
Still
To search my Buddha
I roam from one to another stupa*

*The world teaches me lg of crime and blood
I wish the lg of peace of my god
So, to get my Buddha
I roam from one to another stupa*

*Asserting myself
If not in stupa
I will find him somewhere
In deep meditation
To redeem the sinful world
And start a new creation*

सुन्तलाको बोक्रा महाऔषधि

अमेरिकाको कृषि विभागद्वारा गरिएको एक ताजा अध्ययनका अनुसार सुन्तलाको बोकामा पाइने फाइटोकेमिकल्सले शरीरलाई अति हानी गर्ने कोलेस्टोरल एलडीएलको लेवललाई ४० प्रतिशतसम्म कम गर्न सकिन्छ । वैज्ञानिकका अनुसार सुन्तलाको बोका खाने हो भने फाइटोकेमिकल्स लिवरमा कोलेस्टोरलको संश्लेषण (बन्न) रोकिन सक्छ । यसबाटेर मा वैज्ञानिकहरू लामो अध्ययन गर्दैछन् । यसको साथै कागतीको वंशाणुयुक्त फलको बोका र पुदिनामा पाइने पेरिलाइल अल्कोहल छालामा लगाउनाले छालाको क्यान्सरको कोशिका वृद्धि हुनुबाट समेत बचाउँछ ।

The Festivals

Pramina Shakya
Grade : VII
Valley View English School

What is it?

That always comes with happiness

That is festivals

I know now

That makes the people together at once

Keeps good relation with everybody in a chance

I know, you know, we everybody know

It's a tie that brings the people

In one relationship

This never makes

The people go away weep

अन्धाहरूको लागि चमत्कारी जुता उत्पादन हुने ।

चेकोस्लोभाकियाका अतोनिन कासपारा नाम गरेका एक व्यक्तिले यस्तो एउटा जुता तथार गरेका छन् जुन जुता दृष्टिहीनहरूको लागि सडको सच्चा साथी बन्न सक्नेछ । यी जुतामा यस्तो मेशिन जडान गरिएको छ- जसले सडकमा हिँडदा आउने कुनै पनि अवरोधको जानकारी क्षणभरमै दिने छ । यो मेशिन जुताको तलुवामा जडान गरिएको हुन्छ, जसबाट इन्फ्राइरेड किरण निस्किन्छ । मेशिनमा एक सेन्सर छ, जसले कुनै पनि अवरोधबाट ठोकेर फिर्ता हुने किरणलाई ग्रहण गर्नेगर्दछ । यसपाइँच जुतामा लगाइएको मेशिनमा कम्पन शुरू हुन थाल्छ । जसबाट अगाडि आइपने अवरोधको जानकारी प्राप्त हुन्छ । यो मेशिन चलाउन व्याट्रीको आवश्यक पर्दछ । जसलाई हरेक दिन फेर्नुपर्दछ ।

अतोनिनका अनुसार उनको मेशिनले राडारकै जसरी काम गर्दछ । राडारले आवाजहरूद्वारा वस्तु पत्ता लगाउन सकिन्छ भने अतोनिनको मेशिनले प्रकाशद्वारा आफ्नो काम गर्दछ । सामान्य कच्चा पदार्थ प्रयोग गरेर मात्र ११ पाउण्ड अर्थात् १४८५ रूपैयाँमा तथार हुनसक्ने यो जुता यही सन् २००५ सम्ममा बजारमा आउने कुरा बताइएको छ ।

बुद्धधर्मया मूल सिद्धान्त

- राहुल सांकृत्यायन
अनु. भिक्षु सुदर्शन

आत्मायात नित्य भाल मपीगु (२)

हानं धाल, गुणु नित्यगु आत्मा धयागु मदुसा मनया क्षणिक जुइवं शरीर नष्ट जुइवं भिंगु-मभिंगु कर्मया विपाक गथे दये फइ ? थथे धाइगुया लिसः बी न्त्यः न्हापां बौद्धपिसं विपाकयात गुकथं मानेया: धयागु खैं थुइकेमा: । भीसं गुगु भिं-मभिं याइगु खः व व्याक च्वयेत इश्वरं भी ल्पूने सुं छम्ह धात्यें है याकनं याकनं च्वये फुम्ह बैदार तया तःगु दु धयागु खैं बौद्धपिसं स्वीकार मया: । भीसं न्त्याथिजाःगु भिंगु वा मभिंगु कायिक, वाचिक ज्या याइ उपि व्याक ज्याया भीगु मनं जुइगु वा बुया वइगु खः । उकिं द्वेषं जाःगु ज्या यायेत मन द्वेषं जाःगु जुइकेमा:, रागं जाःगु ज्या यायेत मन न रागं जाःगु जुइकेमा: । मन अथे जुइगुया ध्वनि अबले तक न्त्यानावं च्वनी गबले तक व थः हे फइ मखु वा निरोधया ध्वनि वया त्वाना व स्यना वनी मखु । मनू छन्हूं क्रूरम्ह जुइ मखु । अपरेशन याइम्ह डाक्टरया हे ला बुलुं बुलुं थःगु मनयात छाका यंकेमा: धाःसा सुयातं स्यायेगुयाला खैं हे ल्हाये माःगु मदु । गबले सं हानाः मदुम्ह, दोष मदुम्ह मिसामचायात दाया च्वंगु खंसा स्वया च्वपिनि मन मनासे च्वने फइ मखुसा स्वयं दाःम्हसिगु मन मछासे गय् च्वने फइ ? उकिं भीसं गुगु ज्या याये वया प्रभाव तुरन्त हे मनू लाइ । गुलि गुलि मन छानावं वनी, उलि हे वयाके सूक्ष्म मानसिक चिन्तन व विकासया योग्यता पाः जुयावं वनी ।

भिंगु-मभिंगु मनया भाव धन व ऋणयें खः । यदि धनया प्वः तप्वः जूसा ऋण म्ह जुइ, अले धनया ताल्जुपा: क्वसाइ । थ्व ल्या: मनया क्षण-क्षणया निर्माणय् थः हे दया च्वनी । थन ल्याःया मुज्या वा जम्मा ला, वाः व दिं लिपा जुइ मखु, तुरन्त तुरन्त हे जुयावं च्वनी । मनू छु खः ? थःगु वंगु भिंगु-मभिंगु अनुभवया व्याक जम्मा मेगु क्षणय् उत्पन्न जुइगु मनयात आपाल खैं थः उत्पन्न जूगुया हेतु जुया च्वंगु मनया पाखे अंशयें दइ । थ्व अंशया सिलसिला भीगु मचाया अवस्था निसें वृद्धत्वया अवस्थाय् थ्वकं न्त्यानावं च्वनी - थ्व थुइकेगुली छुं पंगलः मदु । परन्तु बुद्धया शिक्षा कथं थ्व सिलसिला जन्म न्त्यो नं दु मृत्युया लिपा नं दइ । थुगु शरीर तोतेत्यंगु मृत्यु-क्षणया ईयागु उगु वंगु अनुभवं दया च्वंगु मनया उपमा उगु क्वाःगु लःया धाः लिसे बी फु गुगु छगू धलं व्यय पाखे न्त्याना वःगु खः, गुगु छगू पहाडया व्यय थ्वका दित । उगु पहाडया मेखे पाखे छगू मेगु थुजाःगु धः

दु गुकी न्हापा हे माक्व चुम्बक राशि दुसां वं पक्का नं थुगु धाःयात न्हूगु धलय् लाके फइ । थुकथं हे मृत्युया ईलय् चित्तया धाः (प्रवाह) थःगु संस्कार-राशि लिसे थुगु जीवनया च्वः पाखे दना च्वनी व संस्कार-राशि रूपी चुम्बक वयें जाःगु स्वभाव (समान धर्म) गु दक्षिसिवे लिक्व च्वंगु शरीरय् साला हानं वयागु व हे पुलांगु ज्या खैं शुरु याका बी । थ्व सिलसिला अबलेतक न्त्यानावं च्वनी गबलेतक तृष्णाया क्षयं थ्वया सन्तति विश्रृंखलित जुया: निर्बाण लाइ मखुनि । थुकथं कर्म, कर्म-फल व जन्मान्तर जुइ ।

जीवयात नित्य धका पत्याः यायेगुली आपालं दोष दइ । यदि छिं वयात नित्य भालपेगुसा वयात अमर धका: हे जक मखु अजन्मा धका: नं पत्याः याये माली । हानं सामीय धर्मय् नं ला, गनं मेगु जन्मय् पत्याः मतः, थ्व स्वीकार याये माः, जीव अरब, खरब दैं हे जक मखु बर्कछि अनादि कालं लिसे थौं तक सुंक अथें निश्चेष्ट च्वंच्वन । आः दच्छि, न्येदं वा सच्छिदं तकया निति, बिना गुणु पूर्व कर्मया, थ्व संसारय् बुसें लिसे कौपि वा मिखा दुपि, बुसेनिसेया रोगी वा स्वस्थ्यपि, ध्वादः बुद्धिपि वा प्रतिभाशालीपि जुया जन्म जुइ धुकल हानं सी धुका अनन्त कालया निति थःगु छु दैंया भिंगु-मभिंगु कर्मया कारणं च्वर्गय् वा नरकथ तया बी । छु थुजाःगु कथंया नित्यता बुद्धियुक्त भालपे फइ ला ? गुपिसं मेगु जन्म दु धका नं पत्याः याः, हानं लिसे लिसे आत्मा नित्य धका नं भालप्यु - थ्व निगू धात्यें धाःसा थवं थवय् हे पायथ्वि मज्जू खैं खः । गन व नित्य खः, अन व सदा अथे हे च्वनीगु महिलीगु नं खः, अर्थात् न्त्याबलें व छगू रसया जुइ, अले थुजाःगु छगू रसगु वस्तुयात यदि परिशुद्ध स्वीकार याःसा व जन्म-मरणया धचाकय् गय् च्वने फइ ? यदि अशुद्धसा स्वभावं हे अशुद्धगु वया गय् मुक्ति धयागु जुइ फइ ? व नित्य व हिली मखुगु जूसा उकी संस्कारया छाप च्वने हे फइ मखु, थ्व जिं च्वय धाये धुन । यदि संस्कारया छाप च्वनेत हे मन खः धका भालप्युसा हानं आत्मायात दु धका भालपी माःगु हे छु दैनि ?

न्यने फु मन व आत्मा छगू हे खः हानं व क्षणिक खःसा व अनेकताय् जि न्हापा दु, जि आः दु' थुजागु एकता थैं गय् जुया च्वन ? थ्वया लिसः खः, पुचलय् एकत्वया बुद्धि दुनियाय् दुगु थ्व सार्वभौमिक नियम । भीसं संसारया यःगु हे छगू वस्तु थ का, व न्त्यागुं हे द्वलङ्घः अणु दया च्वंगु छगू खः हानं उपि अणुया दथुइ

आपाल अन्तर दु । थ ख नं, प्लेटिनम, हीरा वें जागु न्याथे जागु व्याकक वस्तुया निर्ति सत्य खः । यदि भीगु मिखा उलि हे सूक्ष्म जूगुसा भीसं थुपि अणुतयूत अलग-अलग अथे हे खनीगु गथे लिक्क च्वंगु छ्गू जंगलयू सिमात । थुकथं दुनियाया व्याकक खने दुगु वस्तुक्य नं वास्तव्य अनेकता दया नं एकताया व्यवहार याना च्वंगु दु । अनगिन्ति कुच्चा कुच्चा दया च्वंगु जंगलयात छ्गू जंगल धा । गुलिखे नगुया पुच्चयात छ्गः नगु धा । खः, थन छुं पागु ख दु । गन शरीर, वन व नगु धयागुली अशी व अंश छ्गू ईलयू व छ्गू देश्य खने दया च्वनी, अन मन छ्गू क्षणं लिपा मेगु क्षण उत्पन्न जुयाव च्वनी । थ्वया बालागु उपमा निर्ति निखें लट्टुगवारा चिना तःगु पं, न्याःगु हवाइजहाजया पंखा, वा चाःहिला च्वंगु बिजुली पंखा काये फु । थपि थलि याकनं छ्गू थासं मेगु थास्य वना च्वनी, वयात भीसं मिखां ज्वने मफु, हान व छ्चाः चाःथें ताइ । थुकथं हे मनं न थुलि याकनं थःगु थास्य मेगु मन तये हइ थ्वया दथुया अन्तरयात भीसं खंके फइ मखु, भीत घःचाःया छ्चाः चाः ताःथें छ्गू ताइ । खुशिया धा:यात न ला छिं छ्गू धया दी, तर छु व लः द्वलंदः लः फुति, हान लः फुति अगणित उद्रजन, ओषजनया परमाणु व परमाणु गुलिखे घनऋण विद्युतकणं (गुकी दुने चाःहिलेत गुलिखे अन्तर माः) अभ हानं सूक्ष्मतम अनेक न्यूटनं बने जूगु मखुला ? थुकथं संसार्य व्याकक थास्य समुदायायात हे छ्गू धका धयावं च्वं, गन भीगु भाषाया थ छ्गू सार्वजभौमिक प्रयोग खःसा क्षणिक मनया सन्तति (सिलसिला) यात न साधारण कर्थं भीसं छ्गू धायेगु यात आशर्चय हे छु ? आशर्चय ला थ खः, व्याकक दुनियायू छ्गू धाइगु वस्तुया समूहित रूप खना च्वना नं न्यनीगु - समूहित खःसा आत्मा छ्याय छ्गूथें खने दत । न्यने फु, आत्मा क्षणिक खः हानं मेगु क्षण व च्वंच्वनीगु मखुसा वया पूर्णता व परिशुद्धि गथे जुइ ? लिसः थ खः, भीसं मनयात क्षणिक भालप्यूसां थ मनया सन्ततियात क्षणिक भा:पा: मकया । गंगाया लः वया आधार निगुलिं न्याना च्वंगु लः (खुसि) या सि व फि व्याकक हिलावं च्वंसां फुक्कया प्रवाह न्यानावं च्वंसां वयात छ्गू भालपा: गंगा धया च्वना । थ हे चित्त-सन्ततिया परिशुद्धि व पूर्णता याये माःगु जुइ । गुलि गुलि चित्त-सन्तति राग, द्वेष व मोहया खितिं मुक्त जुइ उलि हे उम्ह व्यक्तिया कायिक, वाचिक व मानसिक कर्म परिशुद्ध जुयावं वनी, गुकिया कारणं याना व व्यक्ति थःगु व कतःयागु उपकार याये फुम्ह जुइ । गबले वयाके राग-द्वेषया गन्ध ल्यनी मखु, अबले व्यक्तिगत स्वार्थया केन्द्र्य प्यपुना च्वंगु तृष्णा बुलुहुं परि वार, ग्राम, देश व भूमण्डलया प्राणीमात्रया स्वार्थयात थःगु याना थःगु धयागुयात अनन्त तक चक्ककं कंयकी । अबले व अनन्त तक चक्कना वंगु तृष्णा बन्धन मदुगु जुया तृष्णा हे जुया च्वनी मखु, उम्ह व्यक्तिया निर्ति निर्वाणया लंपु चाली, व दुःखया बन्धनं मुक्त जुइ । मुक्त तक थ्यंकः वनेत व्यक्तिपिसं थःगु स्वार्थया

सीमान पुला वना लोकया ज्यूभिं यायेत न्यागु हे त्याग याये फयेके माः । (छिं बांबांलाःगु जातक बाखनयू खना दी, पूर्णताया निर्ति बोधिसत्त्वं गुलि गुलि त्याग याये माल ।) तृष्णा तोतेगु दुःखया लंपुयात पनेगु खः । संसारया आपाल दुःख तृष्णा व स्वार्थया कारणं हे ला जुल ।

थुकथं मन धयागु क्षणिक जूसा व चित्त-सन्तति क्षणिक मजूगुलिं, वयात पूर्ण व परिशुद्धि याये माला च्वनी । उकिं यदि आत्मायात नित्य गबले हिली मखुगु व हे जुया वथें हे च्वंच्वनीगु धका पत्या: मयासे वया थास्य क्षण-क्षणयू उत्पन्न जुइगु चित्तया सन्ततियात स्वीकार यात धा:सा शब्दया विषयू भीगु छु ब्वातुक हाला च्वनेगु मदु । तर बुद्ध अन्-आत्मा शब्दया प्रयोग याना विज्यागु दु, छाय्धाःसा आत्मा शब्द नित्य-चेतन वस्तुया निर्ति छ्यला तया तःगु खः ।

क्रमशः

आफ्नो क्षेत्रमा भएका विभिन्न बौद्ध गतिविधिहरूको जानकारी यस आनन्दभूमि बौद्ध मासिकलाई उपलब्ध गराई समाचार संकलनमा सहयोग पुर्याउनु होस् ।

आनन्दभूमि

पोष्ट वक्स : ३००७, आनन्दकुटी विहार, स्वयम्भू
फोन : ४२७९४२०, फ्याक्स : ४२२८०९७
ई-मेल : anandkuti@mail.com.np

पाप कर्म कहिल्यै नर्गुर्नु ।

पुण्य गर्दै जानु ।

आपूनो (मन) चित्तलाई शुद्ध गर्नु
यहि नै बुद्धको उपदेश हो ।

बिश्व मोटर ट्रेडर्स

ख-२, ४०८, पुतलिसडक, काठमाडौं, नेपाल ।

फोन नं: ४२२८६२५, ४२४४९७३, फ्याक्स: ४२२९८५५

ईमेल: vmtautoparts@wlink.com.np

टोयोटा, मिसुबिसि, निशान, इसुजु, सूजुकि इत्यादि
गाडिका पार्ट्सहरू को लागि सम्पर्क गर्नुहोस् ।

Being Good

(Buddhist Ethics for Everyday Life)

Control of the Body

-Ven. Master Hsing Yun

Now we have a body, a mind, and the Dharma.

No longer is it difficult to teach others.

If you want to teach others, you

must first learn yourself.

- From the *Control of Body Sutra*

Confucius once said, "if a person has good control over himself, others will follow him without being ordered to do so. If a person has no control over himself, others will not follow him even if ordered to do so."

Karma is generated through body, mouth, and mind. Wise introspection must illuminate each of these three. They must be raised together toward higher awareness and greater self-control. One of the best places to begin getting control of yourself is through your body. The mind is subtle and fickle and more difficult to control than the body. Each of us should strive to achieve basic physical standards for our bodies; we should all try to keep them as fit, as clean, and as well-controlled as possible. We should all strive to gain some measure of control over our basic muscle movements and bodily functions; fidgeting, nail biting, scratching, yawning, and other nervous habits should eventually come under the control of our minds. Exercise, sleep, and eating habits should be reasonable and conducive to physical health and social harmony.

When one takes reasonable care of the body, one will find that the basic precepts of Buddhism are easier to keep. Physical training and self-control need not be over-emphasized. However, basic care and control of the body can be an important starting point for

the successful practice of Buddhism.

If one's sleeping habits are as regular and reasonable as possible, one will probably find that many other good habits will fall into line almost of themselves. Laziness, or an unwillingness to participate in life may give way to a more positive and productive attitude once one begins to control one's sleeping habits. Sensuality and self-indulgence may begin to disappear once one begins to get control over one's food intake. The intake of food is closely related to the intake of drugs or alcohol, both of which were proscribed by the Buddha. One's ability to be of service to others may increase once one begins to get regular exercise and sufficient fresh air. The body is only one part of our being, but it is a fundamental and very important part. Without it we would not be able to learn or practice the Dharma.

The body should be controlled in a relaxed and reasonable manner. The following are some basic guidelines that should be considered by all of us:

- 1) Proper rest. Proper rest is very important. People all have different sleep needs and all of us will have different needs at different times in our lives. Each of us should wisely decide how much sleep is right for us. Some people have a tendency to sleep too much while others have a tendency not to sleep enough. Both of these extremes should be avoided.
- 2) Proper exercise. All of us should get some exercise every day. A minimum amount for a healthy adult is twenty minutes or more of walking every day; forty or forty-five minutes is optimum. Younger people should engage in more strenuous exercise than walking if they are able.
- 3) Proper eating. The Buddha taught his followers to be balanced in everything they do, and this certainly includes eating. Since each person is different from all others, each person must decide for himself what the best foods for his body are. Generally, processed foods, processed sugars, and artificial ingredients are not good for human health, though they can be tolerated in moderation. Meat-eating should be avoided if possible, or at least to a minimum. Fresh vegetables and fresh fruits will almost always be beneficial to one's health. Both over-eating and under-eating should be avoided.

The above recommendations are offered as suggestions for minimal maintenance of good health. Once good health has been achieved, it should be

treasured and used for learning the Dharma and helping other sentient growth. The health of our bodies should not become a preoccupation. Vanity about the body or fussiness about what foods may or may not be eaten are sensual indulgence just as much as sloth or gluttony are.

The body should be used to help other sentient beings. The Buddha spoke often of the three aspects of human life-body, mouth, and mind. Normally, all three of these function together. When we focus our attention on the body, however, we can see that the body is the last step in most acts in which the precepts are broken. Killing, stealing, sensual indulgence, lying, and the use of drugs or alcohol are all transgressions committed with our bodies. If our bodies are well-controlled, there is a good chance that we will be able to stop ourselves from breaking the precepts at the last moment, even when our minds have become weak of our mouths have provided us with false rationalizations.

Anyone who practices Buddhism for long will learn that physical and mental control are intimately interrelated. If the mind can be controlled, so can the body. Likewise, if the body can be controlled, so can the mind. Chanting and meditation are two basic Buddhist practices in which mind and body very clearly come together they learn that, in truth, there is no separation between them. One cannot exist without the other.

The Samadhi states achieved in chanting or in meditation can only be achieved after the body and mind have learned to act in perfect harmony. A fidgeting body cannot achieve Samadhi and a dancing mind cannot achieve Samadhi. Once both have been controlled, Samadhi can be achieved. The basis of all meditation is physical stillness. Wonders can be attained once one has learned simply to sit still. The stillness of perfect concentration of perfect mindfulness is the baseline of all mental functions. Once this stillness has been experienced, the flaring of thoughts and illusions which flame out of it will never appear the same again. The Buddhist understanding of equanimity and emptiness are based on the stillness discovered in deep meditation. Access to this understanding is gained first through control of the body and secondly through control of the mind. Once both have been controlled, Samadhi occurs naturally. Once Samadhi has been achieved, emptiness and equanimity will be understood.

The Dharmapada says, "Victory over a thousand

thousand enemies is not as valuable as victory over oneself."

Controlled in body, controlled in mind,
seated cross-legged in meditation,
without other thoughts.
focused perfectly on the present,
one contemplates truth with all the mind.
Beyond all greed and attachment,
beyond the defilements of the world,
desire has nowhere to rise.

- From the *Ekottarika Agama*

Do not believe just anything But think and verify for yourself.

Ajay Emporium
Naghal Tole
Kathmandu, Nepal

**विद्वान लेखक महोदयहरूले
आफ्ना पठनीय खोजमूलक रचना
उपलब्ध गराई आनन्दभूमि बौद्ध
मासिकलाई सहयोग गर्नुहोस् ।**

आनन्दभूमि

पोष्ट वक्स : ३००७, आनन्दकुटी विहार, स्वयम्भू
फोन : ४२७९४२०, फ्याक्स : ४२२८०९७
ई-मेल : anandkuti@mail.com.np

The Non-Existent Existence

- Dr Ganesh Mali

A. Quest of Nirvana

Nagarjuna, the eminent propounder of the doctrine of Emptiness (Sunyavada) who lived in India about 1800 years ago, has undergone through a series of complex arguments, and much philosophical jargons, to refute the existence of our so-called world, which is true only in behavioural sense, to refute the existence of pain and pleasure, the knower and the knowledge, the cause and effect of events, (e.g. A changing to B) to refute the existence of properties of objects or the objects themselves, to refute the possibility of defining anything in absolute terms, to refute the movement of objects (say from A to B) to refute the existence of self, or the results of actions done by the self, and so on. After all the complicated arguments and refutations, he finally came to establish the existence of the Absolute Truth (Paramartha Satya) as against the relative truths of the world (Sambritti Satya). From there, he entered into the realm of emptiness (Sunyata) of which he established about 20 varieties, and finally equated Sunyata with Nirvana of the Buddha or the Brahma of the Advaitavadis, a branch of Hindu Philosophy which was prevalent in those days.

Nagarjuna would have been saved of much of the trouble of argumentations and refutations, if science, in his days, had become developed as now in our days.

In the eyes of modern science, this relative world of ours, where we carry on our daily activities, dissolves itself, into a bunch of energy waves and nothing more (matter itself in all forms being considered as a special form of existence of energy). These energy waves subject to various forces created by their very nature are ever in a state of flux or constant change and that is how our universe is going on and on together with our relative world, where we live as we do now and carry on our daily activities.

In the eyes of modern science, therefore, nothing that we believe to exist in our relative world really exists, that is to say, the existence itself is non-existent. That is what Nagarjuna finally arrived with his series of argumentations!

To say that whatsoever exists is non-existent is equivalent to saying that what exists in reality is

equivalent to emptiness or Sunyata. In the eyes of Nagarjuna or in the eyes of the modern scientist, this relative world of ours, finally transcends itself into a world of absolute truths – beyond which lies the region of Sunyata, Brahma or Nirvana. Nirvana is the region where those Arhats, who are perfectly non-attached to the relative world, reside in peace and tranquillity. Later, the Mahayana Buddhism, took us this stream of thought and developed the vast treatise called Pragyan-paramita, and other works where they finally equated Samsara (the world) with Nirvana, (deliverance from the world of suffering). This was, of course, a risky adventure, where much of the purity of nirvana hood can be defiled, we cannot just believe that existence is non-existent; we have got to transcend existence through a series of gradual purification of our mental and physical progress. This transcendence can be achieved only through a rigorous practice of Sila (righteous conducts), Samadhi (righteous concentration of the mind) and Pragyan (the righteous view of the world). There is no short cut method through the practice of Mantras and Tantras, because, being naturally defiled in our very nature, there is every danger of being bound up with the worldly chains, by falsely believing that we have achieved the purified state, through certain, rites, rituals or hocus-pocus. There is no short-cut royal road for deliverance from suffering.

B. The Central Concept of Buddhism

Hinduism and other religions dwell around the real non-existence of impermanence of existence. Whatever exists is impermanent and hence non-existent, both suffering and selflessness follow as corollaries from impermanence. Almost all religions of the world hanker after non-attachment to this impermanent existence, because attachment brings suffering. But we are born in this world attached to all its pleasures or pains and what after achieving non-attachment? Naturally enough, the human mind looks towards a permanent existence, permanent happiness and a permanent self which do not exist in reality. In this changing universe, where every bit of matter and energy is in a state of flux, such an abode cannot exist in reality. People are taught by religions to regard this abode, the antithesis of the existing impermanence, as the

only reality, and the real impermanent world in which we live an illusion that is never true.

Herein lies the crux of the whole thing, whether it is better to live in this real world, bearing all the hardships and suffering and striving to make it more comfortable and enjoyable for us, or whether it is better to transcend to a hypothetical, permanent existence and regard it as the supreme happiness, working however to lessen the suffering of the humanity. Here is where true contradictory divergent roads of naturalism and supernaturalism, of materialism and idealism appear before the humanity.

Modern science, which is a close ally of naturalism, is trying to pull the thinking human mind from the folds of supernaturalism to naturalism. But can it bring relief to the humanity from the sufferings caused by attachment to a non-existent existence? We have yet to see.

Here again, we should not forget that science alone can work miracles. The main element that needs to be modified or changed is the human-mind. Whether we take the road of supernaturalism or naturalism, unless we change the bestial attitudes of the human mind to humanistic attitudes, it is certain that the world in which we live, the world which is not just a dream, will be transformed into a hell worse than we can imagine.

अतुलनीय टिकाउ र आरामदायी सुविधाका
साथ Jialing को परम्परागत पावरको
आश्चर्यजनक संगम । आजैदेखिए
Jialing हाँचन शुरु गर्नुहोस्य र बाँकी
अन्य बाइकहरूमन्दा तपाईंलाई धेरै अगाडि
यसले पुऱ्याएको महसुस गर्नुहोस्य ।

JIALING

Sugan Trading Company P. Ltd.

Jialing Complex, Basundhara, Ring Road
Kathmandu, Nepal

Tel: 43553365, Fax: 977-1-4355348

E-mail: sujan@mos.com.np

Tripureshwor Showroom, Tel: 4249503

A Bird at Morn

Macha Jyapu

Veluvanaram-6, Thecho

*I heard a bird at morn
In garden on a tree
A cuckoo's bill made me fun
As he billed sweet and free*

*In the solitary grove
Mu attention he drove
Hence, I freeze then there
Sweet and nice his song to hear*

*Figgie gates around hosting
That I saw while staring
Cuckoo's bill made me fun
As he sang sweet and free*

*Gentle breeze waved the leaves
Blooms laughed as a lash chuckle
When my eyes slipped along peeps
It seemed the cuckoo with nature huddle*

*The bird on the tree
Was really billing ignoring me
How cunning I was, see
Because I enjoyed him as a winter tea*

*As sweet as Yomari inside chaku
This bakes on Newari festival
I bade him, "thank you"
Since he toiled for my jovial*

*Concert I enjoyed ticket free
I heard the bird at morn
In a garden on a tree
Preserved to my business having the bill
beautiful worn*

बौद्ध गतिविधि

बुद्धपूजा र धर्मदेशना

काठमाडौं। प्रत्येक पूर्णिमाको दिन आनन्दकुटी विहार, स्वयम्भूमा नियमित रूपमा हृदैआइरहेको बुद्धपूजा र धर्मदेशनाको कार्यक्रम पौषशुक्लपूर्णिमा (मिलापुन्हि)को दिन सम्पन्न भयो। सोही विहार निवासी भिक्षु कुमारकाशयप महास्थविरबाट बुद्धपूजा संचालन र शीलप्रदान गर्नुका साथै भिक्षु अश्वघोष महास्थविरले धर्मदेशना गर्नु भएको थियो। विहान ज्ञानमाला भजन खल: स्वयम्भुबाट ज्ञानमाला भजन गरेर आरम्भ भएको उक्त कार्यक्रममा उपस्थित समस्त भिक्षु, अनागारिका गुरुमाहरू र उपासक-उपासिकाहरूलाई जलपान र भोजन प्रदान गरियो। उक्त जलपान, भोजनको व्यवस्था दिवंगत गणेशमान नंकःमिको पुण्यस्मृतिमा शारदामान नंकःमि परिवारबाट सम्पन्न भएको थियो।

संघनायक भिक्षु सुबोधानन्द

महास्थविरको ९० औं जन्मोत्सव सम्पन्न

काठमाडौं। नेपाल अधिराज्यका संघनायक भिक्षु सुबोधानन्द महास्थविरको ९० औं जन्मोत्सव विभिन्न कार्यक्रमहरूको आयोजना गरी सम्पन्न भयो। गत माघ २५ गतेदेखि सप्ताहव्यापी विभिन्न कार्यक्रमहरू आयोजना गरी फागुन १ गते गण महाविहारमा विशेष समारोहको आयोजना गरिएको थियो। सूचना तथा सञ्चार मन्त्री टंक ढकालको प्रमुख अतिथियाट धर्मविजय पदनमबाट प्रकाशित सुभाषित मासिक पत्रिकाको संघनायक भिक्षु सुबोधानन्द महास्थविर विशेषांक विमोचन गर्नुभएको थियो। मन्त्री ढकालले देशका ज्येष्ठ भिक्षुको अभिनन्दन गर्न पाउँदा सिंगो देश नै गौरवान्वित हुनगएको कुरा उल्लेख गर्दै बुद्ध जन्मभूमिमा शान्तिको खोजि गर्नुपर्ने अवस्था सिर्जना हुन गएकोमा दुख व्यक्त गर्नु भयो। भिक्षु सोभितको सभापतित्वमा सम्पन्न सो कार्यक्रममा अखिल नेपाल भिक्षु महासंघका अध्यक्ष भिक्षु कुमारकाशयप महास्थविर, श्रीलंकाका राजदूत ग्रेस आशीर्वादम्, थाइ राजदूतावासका काउन्सलरले पनि आ-आफ्नो मन्त्रव्य प्रकट गर्नुभएको थियो। कार्यक्रममा विभिन्न बौद्ध संघसंस्था र व्यक्तिहरूले पनि अभिनन्दन तथा उपहारहरू प्रदान गरिएको थियो।

सप्ताहव्यापी भएको विभिन्न कार्यक्रमहरूमा प्रथम दिन गण महाविहारमा बुद्धपूजा, धर्मदेशना र विभिन्न ज्ञानमाला भजन खलःहरूबाट संघनायक भिक्षु सुबोधानन्दबाट रचित

ज्ञानमाला भजन प्रस्तुत गरिएको थियो। त्यस्तै माघ २६ गते बालअधिकारवादी संस्था सिविनका बालबालिकाहरूलाई जलपान, भोजन गराउनुकासाथै शैक्षिक सामाग्री वितरण, २७ गते नेपाल आदर्श मा.वि.का विद्यार्थीहरूलाई शैक्षिक सामाग्री वितरण, सोही दिन वीर अस्पतालका विरामीहरूलाई विस्कुट, फलफूल वितरण गरिएको थियो। २८ गते विहान श्रामणेर प्रब्रज्या र दिउँसो मातातीर्थमा रहेका बृद्धवृद्धाहरूलाई जलपान, भोजन गराउनुको साथै कम्बल पनि वितरण गरिएको थियो। २९ गतेको दिन न्यूरोड गेटदेखि गण महाविहारसम्म भिक्षाटन गरिएको थियो।

तमु ल्होछार पर्व सम्पन्न

काठमाडौं। तमु (गुरुड) जातिको ठूलो पर्व ल्होछारको उपलक्ष्यमा बौद्ध तमु विकास संस्थाले डल्लू आवास क्षेत्रको स्मारक स्थलमा अवस्थित बुद्धप्रतिमासमक्ष एक धार्मिक कार्यक्रम आयोजना गरियो। ठूलो संख्यामा काठमाडौं बसोबास गरेका गुरुड समुदायको उपस्थिति रहेको सो कार्यक्रममा संस्थाका अध्यक्ष प्रमुख लामा गन्जसिंह गुरुडले विश्वशान्ति एवं सम्पूर्ण प्राणीको सुख एवं कल्याणको कामना गर्दै बौद्ध श्लोकहरू पाठ गरिएको थियो। कार्यक्रममा तमु महिला तथा पुरुषहरू आफ्नो परम्परागत पोशाक गाउनको गुन्यू र भाइयो लगाएर सहभागी भएका थिए। कार्यक्रममा संस्थाका उपाध्यक्ष मेजर भीमबहादुर गुरुडले काठमाडौंमा बसोबास गर्ने समस्त तमुहरूले आफ्नो संस्कृति, भाषा, रीतिरिवाजलाई संरक्षण गर्नुका साथै तमु समाजको उत्थान गर्ने कार्यमा लाग्नुपर्ने कुरामा जोड दिनु भयो। उक्त कार्यक्रममा प्रा. चित्रकुमार गुरुड, प्र.से. मुनिन्द्र गुरुड, श्रीमती कृष्णा गुरुड, श्रीमती मिनमाया गुरुड, श्रीमती सीता गुरुड, श्रीमती सीतादेवी गुरुडको उपस्थिति रहेको थियो। यो वर्ष बाँदर वर्ग सक्रेर चरा वर्गको आरम्भ हुनेछ।

बुद्धपूजा र धर्मदेशना

ललितपुर। ललितपुरको पाटनदरबार क्षेत्रमा अवस्थित विश्वमैत्री विहारमा फागुनसंक्रान्तिको उपलक्ष्यमा बुद्धपूजा र धर्मदेशना कार्यक्रम सम्पन्न भयो। पञ्चशील ग्रहण गरेर आरम्भ भएको बौद्धसभामा अनगारिका सुजाताले श्रद्धावानमध्ये श्रेष्ठ काली उपासिकाको चर्चा गर्नुहोदै दशपारमिताप्रति श्रद्धा उत्पन्न भएमा कल्पित भावना नष्ट भई मन शुद्ध र आनन्दित हुनजाने कुरा बताउनु भयो। कवि धर्म निभाले चित्त भएमा गंगास्नानको आवश्यक नरहने शीर्षकको कविता सुनाउनु भयो। पछिल्लो

संकान्तिमा भएको धर्मदेशना स्मरण गरेर मन्तव्य प्रकट गर्नुहुने प्रेमबहादुर र रतिदेवीलाई सुजाता गुरुमाले पुरस्कार प्रदान गर्नु भयो । कार्यक्रममा बोधिरत्नले स्वागत तथा पार्वती महर्जनले धन्यवादज्ञापन गर्नुभएको थियो ।

धर्मदेशना कार्यक्रम सम्पन्न

तानसेन, पाल्पा । कान्तिकपूर्णिमा (सकिमिलापुन्हि)को उपलक्ष्यमा ज्ञानमाला संघ, आनन्दविहारले धर्मदेशना कार्यक्रम आयोजना गरियो । लुम्बिनीबाट पाल्नुभएका भिक्षु धर्मसागर र श्रामणेर सुनितको सम्पुर्स्थितिमा संचालन गरिएको उत्तर कार्यक्रमको आरम्भमा ज्ञानमाला भजन, बुद्धपूजा एवं शीलप्रार्थना गरिएको थियो । धर्मदेशनाको क्रममा श्रा. सुनितबाट पञ्चशीलिको व्यावहारिक पक्षमाथि प्रकाश पाई भानिसको पहिचान उसको कर्मबाट हुन्छ नकि उसको जात भन्ने प्रसंगको बुद्धालीन कथा सुनाउनु भएको थियो । त्यस्तै मूर्तिपूजामा भन्दा दीनदुखीको सेवामा नै धर्म रहने कुरा पनि बताउनु भयो । कार्यक्रमको अन्तमा भिक्षु धर्मसागरबाट पुण्यानुमोदन गरिएको थियो ।

विपश्यना ध्यान अभ्यास प्रवचन श्रवण

कार्य सम्पन्न

तानसेन, पाल्पा । ज्ञानमाला संघ, आनन्द विहारको आयोजनामा आचार्य सत्यनारायण गोयन्काज्यूको १० दिने विपश्यना ध्यान अभ्यास प्रवचन श्रवण कार्यक्रम सम्पन्न भयो । कार्यक्रमको आरम्भ भएको दिन कार्यक्रम संयोजक, संचालक एवं संघका पूर्व अध्यक्ष विश्वमान वज्राचार्यले बुद्धारा प्रतिपादित विपश्यना ध्यानभावनाको महत्व तथा कार्यक्रममाथि प्रकाश भयो । कार्यक्रममा संघका अध्यक्ष सर्जुलाल वज्राचार्यले देशमा व्याप्त हत्या, हिंसा, आतंकको विषम परिस्थितिमा शान्तिको कामनार्थ यस प्रकारको कार्यक्रम आयोजना गरिएको कुरा बताउनु भयो । माघ ४ गते आरम्भ भएको सो कार्यक्रमको अन्तिम दिन आयोजित समापन कार्यक्रममा कार्यक्रम संयोजक विश्वमान वज्राचार्यले विश्वको वर्तमान तनावको स्थितिमा मानिसको बाहिरी र भित्रीको शान्तिको लागि ध्यानभावना आवश्यक रहेको कुरा बताउनु भयो । सहभागीद्वय बलभ्रद वृंदवर र चित्रवलीराम सुवालले आफ्नो अनुभव सुनाउने क्रममा विपश्यना ध्यान सम्बन्धी कुरा सुनेर मात्र नभै यसलाई अनुभव गरेर हेर्नु उत्तम हुने कुरा बताउनु भयो । संघका अध्यक्ष सर्जुलाल वज्राचार्यले बुद्धको ज्ञानलाई आफूले अनुभव गरेर व्यवहारिक जीवनमा पनि उतार्न सकेको खण्डमा मातै सबैको मंगल हुने भएको यस प्रकारको कार्यक्रम आयोजना गरेको भन्नु भयो । स्थानीय आनन्द विहारमा संचालन भएको सो कार्यक्रममा २५ जना साधकसाधिकाहरूको सहभागीता रहेको थियो ।

भिक्षु सुभद्रको १०१ औं जन्मोत्सव सम्पन्न

पोखरा, कास्की । यहाँको धर्मशीला बुद्धविहारमा भिक्षु सुभद्र महास्थिवरको १०१औं जन्मोत्सव हालै एक कार्यक्रमको आयोजना गरी मनाइयो । एक शताब्दि पूरा गर्नु भएका भिक्षु सुभद्र ब्राह्मणकुलबाट ७५ वर्षको उमेरमा प्रव्रजित हुनुभएको थियो । उहाँ भिक्षु हुनुभन्दा पहिले र भिक्षु भैसकेपछि आफ्नो गाउँ धाचोक्रमा शिक्षा, स्वास्थ्य, खानेपानी व्यवस्था जस्ता सामाजिक जागरणलगायत बुद्ध शिक्षा प्रचारका विभिन्न कार्यक्रमहरू संचालन गर्दैआउनुभएको थियो । उहाँको सक्रियतामा धर्मशीला विहार र युवा बौद्ध संघको आयोजनामा धेरै पटक स्वास्थ्य र आँखा शिविरहरू संचालन भएका थिए । बुद्धको मानव हितकारी शिक्षा जनमानसमा पुन्याउन दायक सभा र माछापुच्छे बुद्ध विहारको स्थापना गर्नुभएको थियो । भिक्षु श्रद्धानन्द र अनगारिका कर्मशीला गुरुमाले भिक्षु सुभद्रको सुस्वास्थ्यको कामना गर्दै पंचशील, बुद्धपूजा र परित्राण पाठ गरी आरम्भ भएको सो कार्यक्रममा पोखरा विश्वविद्यालयका रजिस्ट्रार प्रकाशमान गुभाजु बुद्धजयन्ती समारोह समिति, पोखराका अध्यक्ष विलबहादुर गुरुङ, ने.उ.वा.संघका केन्द्रीय सदस्य आज्ञाद श्रेष्ठ, वरिष्ठ पत्रकार केशव पराजुली, साहित्यकार तथा बौद्ध व्यक्तित्व विश्व शाक्य, ज्ञानमाला संघका निर्वत्तमान अध्यक्ष सुवर्ण वज्राचार्य, वर्तमान अध्यक्ष गोविन्द ताम्राकार र भिक्षुको परिवारको तर्फबाट छोरा टिकाराम लम्सालले शुभकामना मन्तव्य प्रकट गर्नुभएको थियो । ज्ञानमाला संघको व्यवस्थापन र धर्मशीला बुद्धविहारको आयोजनामा सम्पन्न उत्तर कार्यक्रमको संचालन संघका सचिव उत्तमामा बुद्धाचार्यले गर्नुभएको थियो र कार्यक्रमको अन्तमा उपहार प्रदान गरिएको थियो ।

बौद्ध संस्कारबाट वैवाहिक कार्य सम्पन्न

नगदेश, मध्यपुर थिएमि । नगदेश बुद्ध विहारको धर्महलमा नगदेश बौद्ध समूहका सचिव कुण्ठकुमार प्रजापतिको कनिष्ठ पुत्री सुशीला प्रजापतिको विवाह थेरवादी बौद्ध संस्कारअनुरूप सामूहिक पञ्चशील प्रार्थना गरी आत्वान सूत्र, मंगलसूत्रको साथै शुभ आशिष वचन वाचन गरी सम्पन्न भयो । उत्त पुनीत कार्यमा समूहका सचिव कृष्णकुमार प्रजापतिले स्वागत मन्तव्य दिई थेरवादी बौद्ध संस्कार अंगीकारको लागि आत्वान गर्नुभयो । समूहका अध्यक्ष नुक्सेकुमार सिंकेमनःको अध्यक्षतामा सम्पन्न सो कार्यक्रममा समूहका कोषधाक्ष रामभक्त हाँयजु, बौद्ध ल्यायम्ह पुच : नगदेशका अध्यक्ष शिवभक्त मेजुले सफल दाम्पत्य जीवनको कामना गर्दै थेरवादी बौद्ध संस्कार अंगीकार गर्दै जाने वचन दिनु भएको थियो र कार्यक्रमको अन्तमा सामूहिक पुण्यानुमोदन गरी शाकाहारी भोजनको आयोजना गरिएको थियो ।

आँखादान-महादान कार्य सम्पन्न

नगदेश, मध्यपुर थियि। नगदेश बुद्ध विहारको उन्नति र विकासमा सदा तत्पर रहने ज्येष्ठ व्यक्तित्व कृष्णवहादु वजुको ८० वर्षको उमेरमा हालै देहावशान हुँदा वहाँको परिवारजनको सहमतिमा आँखादान गरिएको छ। उक्त दान गरिएको आँखा भोलिपल्ट तै नेपाल आँखा बैंक, तिलगांगाले मित्राराष्ट्र इंजिनियर्सको राजधानी कायरोमा सहयोगार्थ पठाइएको थियो। उक्त पुनीत कार्यको लागि नगदेश बौद्ध समूहले सम्बन्धित सबैलाई आभार व्यक्त गर्नुकासाथै दिवंगतको सदराति एवं निर्वाणको कामना गरिएको थियो। साथै सबैले यस्तो पुण्यकार्यको अनुकरण गरि आँखादानमा सरिक हुन पनि अपील गरिएको थियो।

भूलसुधार

गत अंकको आनन्दभूमिको यस स्तम्भमा प्रकाशित ज्ञानमाला भजन खलै स्वयम्भूको पुस्तक विमोचन तथा अभिनन्दन समाचारमा अभिनन्दित व्यक्तित्वहरूमा जीवरत्न स्थापित हुनुपर्नेमा अन्यथा हुन गएकोले भूलसुधार गरिएको छ। यसबाट सम्बन्धित व्यक्तिलाई पर्नगएको असुविधाप्रति क्षमाप्रार्थी छौं।

प्रकाशित लेखहरूको जिम्मेवार स्वयं लेखकहरू नै हुने छन्। यसमा सम्पादकको सहमति अनिवार्य छैन। - सम्पादक

२५ करोड वर्ष पहिलेको

महाविनाशको रहस्य

वैज्ञानिकहरूको अन्तर्राष्ट्रिय दलको दावीअनुसार करिब १५ करोड वर्षपहिले धर्तीमा भएको महाविनाशको कारण कुनै ग्रह धर्तीमा ठोकिएर नभई, ग्लोबल वार्मिङ्डबाट भएको थियो। यस महात्रासदीमा ९० प्रतिशत समुद्री जीवनमात्र खत्तम भएन कि जमिनको दुई तिहाई वृक्ष, प्राणीको अस्तित्व पनि खत्तम भएको थियो।

यस घटनालाई 'ग्रेट डाइड' भनिन्छ। वैज्ञानिकहरूको दावीअनुसार महाविनाशको पछाडि जमिन र क्षुद्र ग्रहको टक्करको भूमिका नभएर ग्लोबल वार्मिङ्डको भूमिका थियो। यस महाविनाशमा सयकडौ प्रजाति, जसमा डायनोसर लगायतका सामेल थिए, जसको समूल नै नष्ट भयो।

आजसम्म वैज्ञानिकहरूको यो दावी गर्दै आइरहेका थिए कि २५ करोड वर्षपहिला एक विशाल ग्रह जमिनसँग ठोकिएर महाविनाशको घटना भएको थियो। अट्रेलियको पर्यास्थित कर्टिन युनिभर्सिटी अफ टेक्नोलोजीका स्लीटी प्रीस र उनका साथीको दावी छ कि ग्लोबल वार्मिङ्डको कारण समुद्र र धर्तीका अधिकांश प्राणीहरूको विनाश भएको थियो। वैज्ञानिकहरूले चीन र अट्रेलियामा अनुसाधन र जाँच गरेर यो नतिजा निकालेका छन्। उनीहरूका अनुसार २५ करोड वर्षपहिला ग्लोबल वार्मिङ्डको कारणबाट समुद्रमा अविस्तरको मात्रा खतराजनक रूपमा कमी भएको थियो। यसैगरी समुद्री पानीमा सल्फरको उपयोग गर्ने जीवाणुहरूको संख्या पनि गुणात्मक रूपबाट बढोत्तरी भएको थियो। यसकारण समुद्री जीवको जीवन खतरामा पर्न गयो। वैज्ञानिकहरूले जुन रिपोर्ट तयार छन्, त्यो विज्ञानको चर्चित जर्नल साइन्समा प्रकाशित गरिएको छ। उनीहरूका अनुसार तब संसारको कैपौ हिस्सामा ज्वालामुखी फुट्न गयो र

घातक ग्यास निक्लिन थाल्यो। तातो लावा र अन्य खतरनाक तत्वहरू बाहिर निक्लिन्दा अविस्तरको मात्रा वायुमण्डलमा अति कम भयो। यसले गर्दा प्राणीलाई श्वास लिन गाहो भयो। युनिभर्सिटी अफ वासिङ्टनका विख्यात शोधकर्ता पीटर वार्डको नेतृत्वको टीमले पनि यस महाविनाशको कारणको खोजी गरेका छन्। यी सबैले साउथ अफ्रिकाको कारु बेसिनमा १२६ प्रजातिहरू र मानव कंकालको जाँच गरेका थिए।

भारतको प्राचीन शहर पनि सुनामीले निलेको थियो

करीब दुई महिनाअगाडि हिन्द महासागरमा आएको विनाशकारी सुनामीको असर अहिलेसम्म कुनै न कुनै रूपमा परिरहेको छ। र, १,५०० वर्षअगाडि दक्षिण भारतको पुम्पुहार नामक शहर सुनामीले निलेको कुरा अहिले चर्चामा आउन थालेको छ। अहिले माझीहरू बस्ने ठाउँको रूपमा परिचित बन्न पुरेको पुम्पुहार कुनै बेला व्यापारिक केन्द्र थियो र त्यहाँ व्यापारको सिलसिलामा रोम, ग्रिस, इंजिप्टसम्मका मानिस आउँये भन्ने कुरा अहिलेसम्म बताउदै आएको पाइन्छ। यस किसिमको चकाचक शहरलाई समुन्द्रले निलेको कुरा पुरातत्वविदहरू बताउँछन्। पुम्पुहारमा के घटना घट्यो र त्यहाँ व्यापारिक साम्राज्यको अन्त्य भयो भन्नेबारेमा त्यहाँका मानिसलाई जानकारी छैन। तर अहिले आएको सुनामीका कारण १७० जनाको त्यस क्षेत्रमा जीवन गुमेपछि उतिबेलाको पनि आफ्नो शहरको विनाश सुनामीले नै बनाएको निष्कर्षमा पुग्न थालेका छन्। त्यहाँ प्राचीन अवस्थामा निकै विकसित शहर भएको प्रमाण यसअगाडि नै पुरातत्वविदहरूले जुटाइसकेका थिए।